

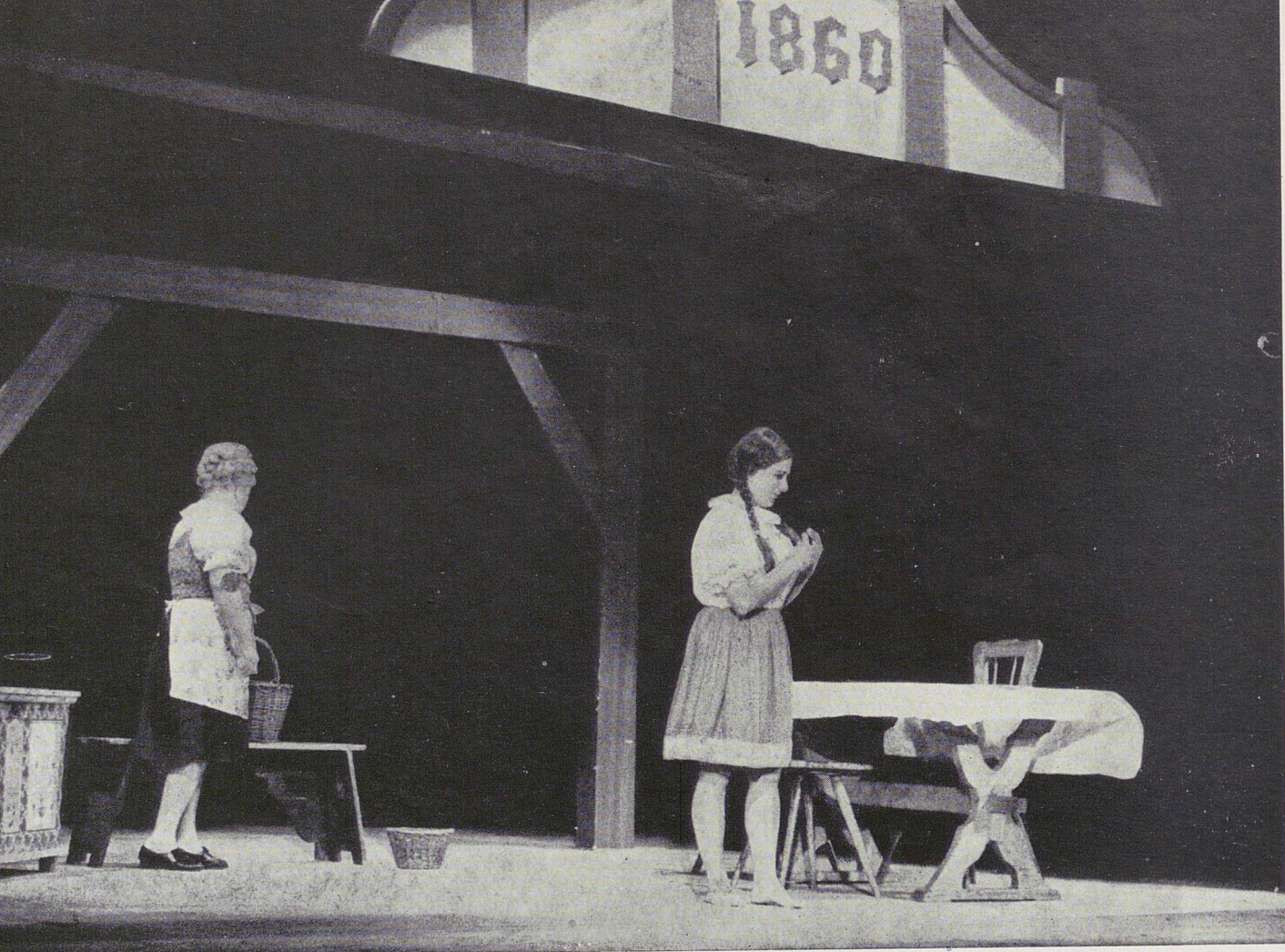

3

as
75

ROČNÍK 12
BŘEZEN
KČS 4

AMATÉRSKÁ
SCÉNA

Ukázky scénografické práce našich vesnických souborů. Nahoře scéna Josefa Pšeničky k Jiráskově Vojnarce (soubor z Újezda u Radnic), dole scéna souboru Havlíček OB Kunžak pro Tetauerovu komedii Úsměvy a kordy. — Na titulu záběr P. Štolla z vítkovické inscenace Tajovského Ženského zákona

NA TÉMA SPARTAKIÁDA

Pro nás, divadelní ochotníky, byla spartakiáda od začátku velkou inspirací. A to nejen v občanském životě, v třídním boji, který byl součástí našeho života, ale i v práci na jevišti! Vždyť my, tehdejší mladá generace, jsme začínali opravdu žít v době, kdy pracující lid u nás vedl boj za svobodu a základní lidská práva, boj proti moderním otrokářům, proti buržoazii.

Obdivovali jsme hrdinství římských otroků a trpěli tragickým osudem jejich vzpoury. Co nás však nejvíc vzrušovalo, bylo vědomí, že porážka Spartakovců před dvěma tisíci léty, jako všechna pozdější potlačená povstání lidu přes selské bouře, husitskou revoluci, Pařížskou komunu i první ruskou revoluci v roce 1905, byly porážkami — dočasnými!

Velká říjnová socialistická revoluce 1917 učinila definitivní tečku za tvrzením nepřátel lidu o nemožnosti vítězství pracujících. Dnes, kdy sovětský lid nejen vybudoval svůj stát, ale kdy dokázal zvítězit i v boji proti světovému fašismu v druhé světové válce, je každému zřejmé, že toto vítězství je už definitivní, a to nejen v Sovětském svazu, u nás, ale i v dalších zemích našich přátel.

Tehdy jsme ovšem ještě nemohli znát události, které se odehrály za více jak dvě desítky let. Ovládala nás jediná myšlenka, aby i u nás dospěl vývoj k podobnému šťastnému vyústění jako v Rusku. To se však tenkrát nestalo. I náš lid byl přes všechno úsilí odsouzen k porážce, i když také dočasně. Po prohrané generální stávce v prosinci 1920 selhaly, hlavně vinou zrady pravicových vůdců dělnictva, všechny pokusy a snahy o jednotný postup v boji proti reakci. Naopak, docházelo postupně k rozpolcování dalších dělnických organizací! Mezi jinými i v tělovýchovné organizaci DTJ a tím i v ochotnických divadelních odborech.

Když už bylo jisté, že připravované celostátní tělocvičné vystoupení — Olympiáda dělnických tělocvičných jednot — se v důsledku rozštěpení na DTJ a FDTJ jako jednotná akce neuskuteční, vrhli jsme se do příprav samostatné akce — spartakiády!

Letošní zahájení příprav Československé spartakiády 1975 vyvolává zákonitě u všech pamětníků podobné vzpomínky, ne pro nostalgii, ale k porovnávání tehdejší a nynější situace v naší zemi a také pro poučení dnešku.

Za jak odlišných podmínek je připravována tato nynější spartakiáda a s čím museli zápolit ti, kteří uskutečňovali I. maninskou spartakiádu 1921! Dnes je k dispozici všechno, nebo téměř všechno potřebné, aby byla úspěšná. Moderní tělocvičny, hřiště a stadióny, i všestranná podpora státu. Tehdy, například u nás ve Vysočanech, jsme nacvičovali v hostinci, a protože majitel byl sociální demokrat-pravičák a my všichni členové jednoty jsme se přihlásili k levici, dal nám výpověď a my se ocitli s nářadím i s dekoracemi ochotnického divadla na ulici. Naše žádost o propůjčení školní tělocvičny byla striktně zamítnuta. A tak nám nezbyvalo nic jiného než uložit nářadí a dekorace do sklepu a na půdy soukromníků, našich členů a nacvičovat na loubce. A výsledek? Lidé se na nás chodili dívat, sympatizovali s námi a přidávali se k nám!

S nácíkem tělocvičných sestav se na závěr spartakiády připravovala velká divadelní scéna. To byl náš velký svátek. Scéna byla nazvána Vítězství revoluce. A tak jsme měli, my ochotníci, dvojí nácvik. Nezapomenutelné zůstanou dny, vlastně večery, kdy cvičenci a divadelníci z celé Prahy i okolí nastupovali k pochodu na maninskou pláň, aby po pracovní době budovali stadión a připravovali vlastní vystoupení.

S nadšením byly překonávány všechny překážky a nesnáze, kterých nebylo málo, i posměch nepřátel! Všecko bylo marné, revoluční elán lidu zvítězil. I. maninská spartakiáda se stala mohutnou manifestací nadšení, síly a obětavosti revolučního dělnického hnutí. Vyvrcholením byl státisícový průvod a závěrečná scéna Vítězství revoluce.

V této scéně vystupovalo přes 2000 divadelních ochotníků, členů dramatických, pěveckých a hudebních odborů FDTJ pražského kraje v čele s Dělnickým dramatickým sborem, slavným Dědrasborem. Autory a současně i režiséry byli Jindřich Honzl a Josef Zora. Texty básní vytvořili Stanislav Kostka Neumann a Josef Hora. Obsah scény byl: Zboření starého světa — revoluce — vítězství dělnické třídy nad vykořisťovateli. Tato idea zazněla v masovém provedení svojí strohostí a jednoznačností neobyčejně silně.

Na sokolském stadiónu na Letné, kde se konala Olympiáda DTJ, byla provedena také závěrečná scéna. Byla nazvána Na úsvitu nové doby. Pro koho nastával tehdy úsvit nové doby, bylo už v té době zřejmé. Pracující lid to nebyl. Jemu nastal úsvit nové doby až za čtvrt století nezměrného utrpení. Teprve 9. května 1945, příchodem našich osvoboditelů, slavné Sovětské armády, nastala pro nás nová doba.

Nyní, při přípravách Československé spartakiády 1975, nemusí pořadatelé a cvičenci překonávat takové obtíže a překážky jako tehdy — ale nicméně je i dnes žádoucí revoluční nadšení a obětavost! Vždyť jde o podobné cíle i dnes a snad ještě závažnější. Jde o dobudování socialismu v naší vlasti, o udržení a upevnění světového míru, o stále posilování tábora socialismu v čele se Sovětským svazem.

Mohutná svojí účastí a úspěšná svojí kvalitou, jako součást oslav 30. výročí Slovenského národního povstání a osvobození naší vlasti Sovětskou armádou, přispěje spartakiáda nemalou měrou k dosažení vytčených cílů.

Ani naši divadelní ochotníci nebudou chybět při velkém celonárodním díle, jakým bude letošní spartakiáda. Také Svaz českých divadelních ochotníků mobilizuje své členy k co největší a nejširší spolupráci s tělovýchovnou organizací a provolává zdar Československé spartakiádě 1975!

NA POČEST 30. VÝROČÍ SE ZAVAZUJEME

Už v prvním čísle letošního ročníku Amatérské scény jsme otiskli sérii závazků našich souborů. Dnes v citování z těchto dokumentů pokračujeme zveřejněním dalších závazků, uzavřených soubory většinou v rámci Soutěže aktivity SČDO.

DIVADELNÍ ODBOR TYL V BAKOVĚ NAD JIZEROU

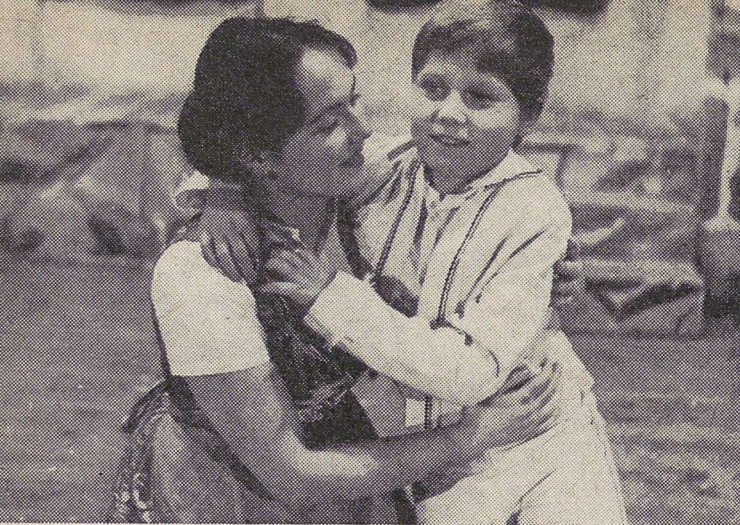
bude uvádět Bukovčanovu hru Než kohout zazpívá, založí divadelní kroužek při PO ZDŠ, členové odpracují brigádnicky 500 hodin na budovaném koupališti a úpravě šatny; do souboru získají deset nových členů a aktivně se zúčastní všech kulturně politických akcí, které budou v Bakově v rámci oslav organizovány.

TYL KKP ČELÁKOVICE

provede zdarma pro žáky 8. a 9. tříd ZDŠ a v druhém představení pro členy BSP Jeseninovu poému Anna Sněgina. Uskuteční dále besedu k výročí s vhodným literárně hudebním programem a členové souboru odpracují na úpravě osvětlení jeviště a při budování loutkové scény 100 hodin.

KAREL ČAPEK ZK ŽELEZNIČÁŘŮ CHOMUTOV

Na úpravě jevištních prostorů odpracují členové 200 brigádnických hodin. Nastudují čtyři hry pro děti a jednu pro dospělé. V rámci závazku člena Sdružení přátel dětské vesničky bude soubor hrát pro děti v Doubí u Karlových Varů. Budou se organizačně podílet na festivalu v rámci Dnů dětské radosti. Rozšíří řady předplatitelů Amatérské scény o pět. Zorganizují důstojné oslavy 30. výročí zalo-

Soubor OB v Rájci-Jestřebí uvádí Jiráskovu Vojnarku. V titulní roli M. Klimešová

žení svého souboru, jemuž bylo propůjčeno velké Čapkovovo jméno.

SCÉNA KaSS V KRALUPECH NAD VLTAVOU

Každý člen souboru (kromě přestárlých) v akci výstavby kulíšárny a klubovny odpracuje nejméně 50 hodin. Celkový závazek činí 2500 hodin.

HÁLEK NYMBURK, NOSITEL TITULU BUDOVATEL MĚSTA NYMBURKA

nastuduje a slavnostně uvede Remarqueovo Poslední dějství, recitační pásma k Únoru a Květnu, jakož i zábavný operetní program pro členy BSP. Bude se aktivně podílet na akci Středověký jarmark v rámci oslav 700 let města. Při úpravách divadla odpracují členové 400 brigádnických hodin.

DIVADELNÍ SOUBOR OB CHODOUŇ

vyčísluje v závazku hodiny, které jeho členové odpracují při těchto akcích: úprava okolí kulturního domu (150 hodin), výstavba divadla v přírodě (300), národní směny na zvelebení obce (200) a zemědělské brigády (100 hodin).

STUDIO UMĚLECKÉHO PŘEDNESU — KD PARDUBICE

nastuduje pořad z díla Maxima Gorkého Písně o moři a bude jej uvádět jako výchovný koncert pro studenty a vojáky. Dále nastudují Hrubínovu poému Jobova noc, a to v původní verzi, jak ji zahajoval novou činnost v osvobozené vlasti E. F. Burian. Na výsadbě zelených porostů pro Pardubice a okolí odpracuje každý člen 5 hodin (dohromady 100 hodin).

MLADÉ DIVADLO KD ROH PARDUBICE-DUKLA

nastuduje k výročí Kainarovu Zlatovlásku a uvede ji zdarma pro pionýry pardubických ZDŠ. Členové souboru odpracují 65 brigádnických hodin na úpravě prostorů skladiště kulis.

SOUBOR JIŘÍ KaSS PODĚBRADY

nastuduje sovětskou hru (Makajenok, Tribunál) a novou verzi Stehlíkova Mordové rokle. Člen souboru M. Hraběta nastuduje ve škole s dětmi Sypalovu hru Koráb Racek — výtěžky představení budou věnovány dětské rekreaci. Členka souboru V. Knoblochová sestaví z členů souboru úderku, která bude vystupovat na závodech s vhodným programem k výročí osvobození. Členové souboru dále odpracují 200 hodin na úpravách divadla. Bude získáno deset mladých členů.

HORIZONT — SSM DOMÁCÍ POTŘEBY PRAHA

nastuduje k výročí dva tematické pořady, s nimiž uskuteční po Praze osmi až desetidenní úderku na kolech (pod názvem Kulturní okolokolona) po předem vymezené trase.

SZK MOTORLET A IPS PRAHA

uzavřel už druhý socialistický závazek, v němž přislíbuje v sezóně 1974—75 provést celkem 100 představení a kulturních vystoupení.

TYL — MĚSTSKÉ KULT. STŘEDISKO V RAKOVNÍKU

se mj. zavázal k uspořádání divadelního plesu, k přípravě slavnostního programu pro schůze městských orgánů KSČ a NF a k organizaci VII. Wintrových her. Na šití kostýmů a zhotovení výprav odpracují 500 hodin.

TYL OB ŘÍČANY

nastuduje Arbuzovovu Romanci ve třech a literární pásma pro zájezdy i do těch obcí, kde není divadelní sál. Protože již druhý rok nemohou hrát na domácí scéně, odpracují dalších 250 hodin na přestavbě kulturního domu, brigádnicky postaví zvukovou kabinu, zabezpečí rekonstrukci světelného parku a zřídí nové tahy na jevišti (dalších 300 hodin). K oslavám 450. výročí povýšení Řičan na město připraví pro výstavu expozici o divadelní činnosti ve městě. V plném rozsahu budou dále spolupracovat s DS SSM gymnasia a získají 6 nových členů SČDO.

SOUBOR DIVADLA I. OLBRACHTA TÁBOR

nastuduje Arbuzovovu hru Náš milý starý dům, květnové literárně dramatické pásma a s vybranými dětmi ze ZDŠ Dobrodružství Toma Sawyera.

SOUBOR MLADÝCH VYSOKÁ LIBEŇ

nastuduje Jílkovu novou hru Silvestr, s kolektivem nových členů Rannetovo Kriminální tango, dále slavnostní pásma poezie, které uvede ve své obci, ve vesnicích kooperačního celku JZD 25. výročí Mělnické Vtelno a podle potřeb OKS i v jiných obcích. Dále uspořádají ochotnický ples a dětský karneval. Na akcích „Z“ MNV odpracují členové souboru 200 brigádnických hodin, na úpravě jeviště a sálu dalších 100 hodin. Deset členů souboru věnuje týden dovolené na brigádnickou pomoc při budování nového divadla ve Vysokém nad Jizerou.

KRAKONOŠ OB VYSOKÉ NAD JIZEROU

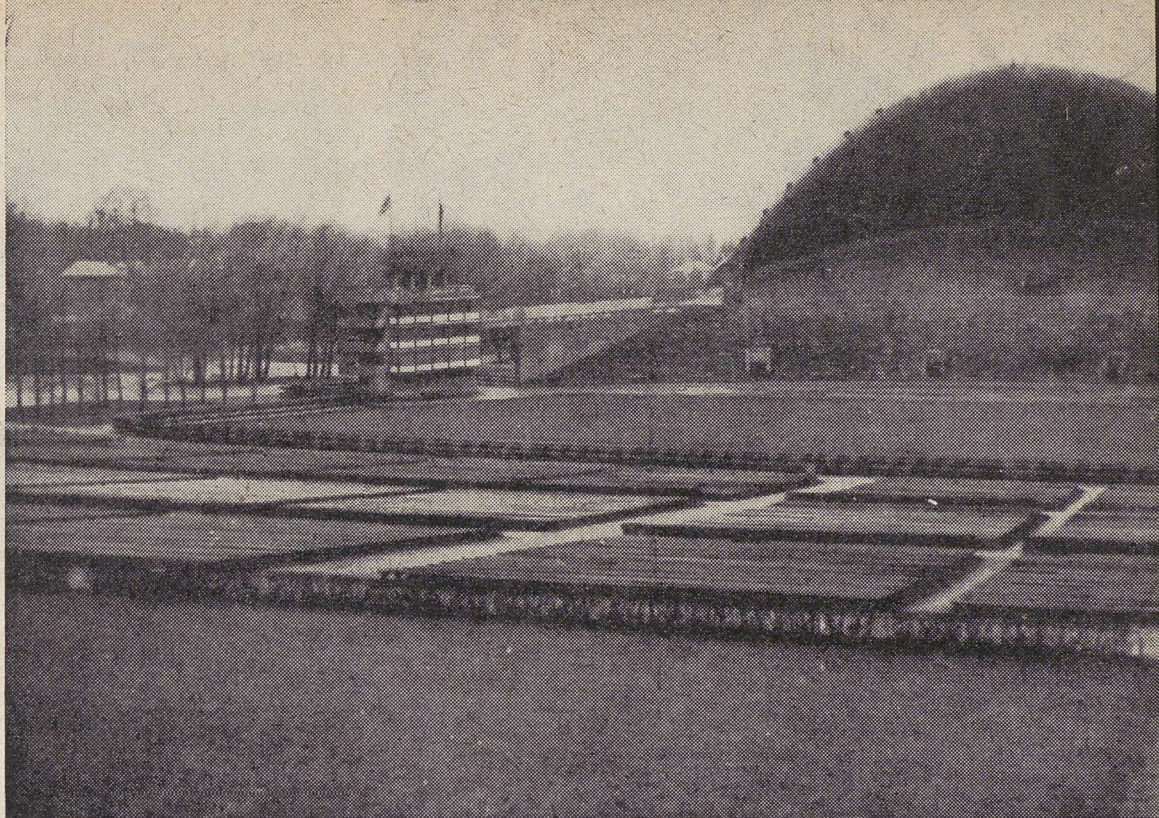
mj. nastuduje novou verzi Stehlíkova Mordové rokle, po celý rok bude připravovat VI. národní přehlídku vesnických souborů a důstojnou oslavu 50. výročí postavení divadlení budovy ve Vysokém. Členové souboru pomohou při renovaci jevištního zařízení (nová podlaha, horizonty, vymalování sálů a jeviště, nátěr plechových částí střechy).

CESTA DO ESTONIE aneb o kulturnosti a sebeúctě

Divadelní soubor Hrušovských chemických závodů byl vybrán pro veliký a významný zájezd do Sovětského svazu. Zpočátku nebyla přesně určena oblast zájezdu, a protože se mělo jet do největší země světa, pohybovaly se difference ve vzdálenostech různých míst, o nichž se uvažovalo, mezi dvěma až pěti tisíci kilometry. S konečnou platností byla vytyčena via Tallin, hlavní město nejmenší státní jednotky sovětského geografického kolosu. Estonsko (ač větší než Švýcarsko či Dánsko) je země opravdu malá, menší než Slovensko. Je pravda, že se na ní sice vtěsnilo více než 1500 jezer, ale je také pravda, že už vůbec žádné místo nezbylo pro hory. A to mělo následky vpravdě osudné. Neboť když praotec Kaleva přivedl kdysi pradávnou do této země svůj lid, neměl ani odkud by se pořádně porozhlédl, jak se to má vůkol se strdím a medem. Nakonec se samozřejmě ukázalo, že výskyt strdí je nevalný, o medu ani nemluvě.

Co však nedá země sama, je jí nutno vzít. A tak Estonci novou vlast, do níž přišli ze své ugrofinské kolébky až odkudsi od Uralu, pilně vzdělávali a povznášeli, zušlech-

Tzv. „pěvecké pole“ –
dějiště písňových festivalů
v Tallinu

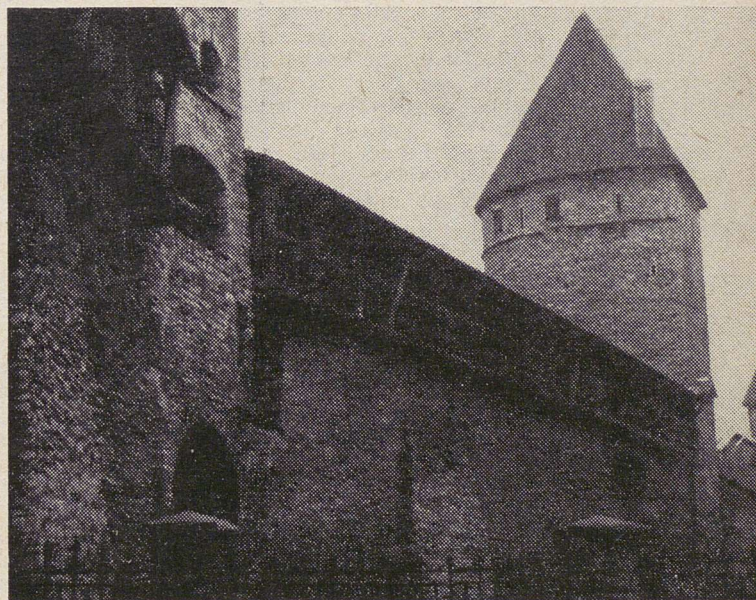

tovali a pěstovali. Tisíciiletá dřina přinesla pak dvojí plody: ty, které vydala země sama, a ty, které svou prací pěstoval estonský člověk na sobě. Čím skromnější byly první, o to bohatěji dozrávaly druhé. Dnes patří Estonci mezi nejkulturnější národy Svazu.

Dovolte prosím malé statistické intermezzo: pro národ, jehož množství nepřevyšuje příliš počet Pražanů, vyšlo v roce 1973 asi 2000 knižních titulů v průměrném nákladu 7000 exemplářů (přitom náklad beletrie v estonštině dosahuje průměru 26 000 kusů). Na jednoho obyvatele vychází asi 10 knih ročně. Sociologové spočítali, že 82 % obyvatel Tallinu má doma knihovnu v průměru s 250 svazky a že asi polovina venkovského obyvatelstva má ve svých knihovničkách více než 100 knih. Každý obyvatel republiky navštíví v jednom roce průměrně 18krát biograf, jednou divadlo, jednou koncert, jednou výstavu nebo muzeum. Tolik řeč čísel.

Mohli bychom třeba namítnout, že snad nemají dost televizorů, které by je kulturně vázaly do houpacího křesla. Nevím. Antén na střechách je vidět zejména v sídlišťích hodně, a jak jsem se doslechl kanály televizních přijímačů mají osazeny bohatěji než většina koncesionářů u nás. Na celém území chytají bez problému program estonský, ruský, lotyšský, ale i finský a tu a tam i švédský. Takže v tom to asi nebude. Je také pravda, že mají méně automobilů než Čechoslováci a že výpadečky nejsou přeplněné ani ve víkendových dnech. Ani tento argument nemůže však přesvědčit. Je to v něčem jiném: jejich přístup ke kultuře není totiž pouze abonentní, je především tvůrčí.

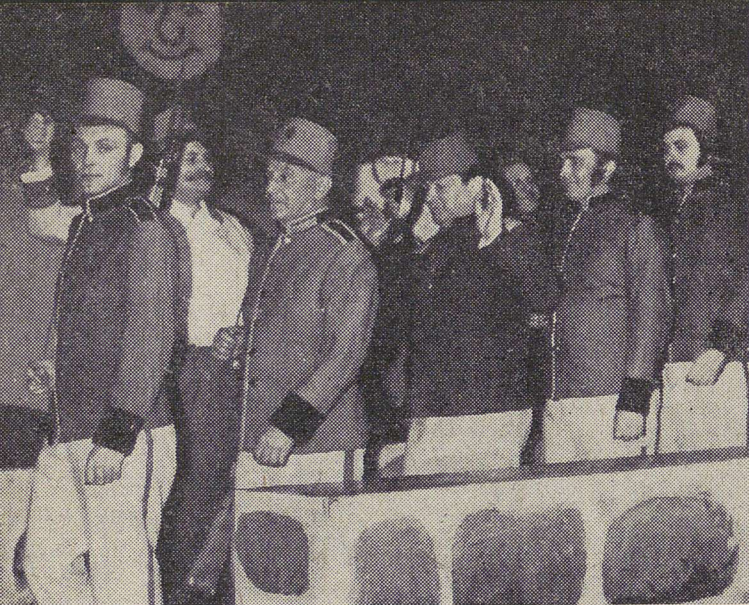
Dovolte druhou krátkou mezihru čísel, tentokrát z oblasti sborového zpěvu, jenž je světovým unikátem. V roce 1869 byly uspořádány v univerzitním městě Tartu první estonské slavnosti pěvců. Sešlo se tam tehdy 51 pěveckých spolků, v nichž zpívalo 845 zpěváků. Po stoleté tradici, během níž byly pěvecké slavnosti přeneseny na obrovský stadion do Tallinu, na tzv. pěvecké pole, se počet souborů rozrostl natolik, že v roce stého výročí (1969) zpívalo po několik dnů 30 230 pěvců ze 771 souboru a naslouchalo jim na 200 000 posluchačů (tedy každý šestý Estonec). Zpívaly děti a zpívali mladí v moderních kostýmech svých souborů a zpívali i staří v národních krojích. Profesionálové, mezi nimi umělci národní i zasloužilí, ne-

Romantická krása starého Tallinu byla scénérií v sovětském zfilmování Hamleta. Foto inž. Zakopal

seděli přitom v klubech a nebavili se na úkor bláhového snažení amatérů. Byli naopak mezi nimi, psali pro ně nové skladby, řídili jejich zpěv a zpívali s nimi pro radost jejich i svojí. Proto je dnes možno spočítat, že v pěveckých souborech různého typu je organizován každý dvacátý obyvatel Estonska.

Nejvýznamnější osobností je nepochybně národní umělec SSSR a laureát Leninovy ceny profesor Gustav Ernesaks, zakladatel a umělecký vedoucí estonského Státního akademického mužského sboru, oddaný přítel Československa a skvělý interpret české sborové tvorby (zpívané česky

Davidovy snímky z Veselohry na mostě a z Kuličky

nebo slovensky). Několik členů hrušovského souboru mělo štěstí, že bylo pozváno na zkoušku tohoto vynikajícího profesionálního tělesa. Gustav Ernesaks přitom vzpomínal na své přátelství s prof. Janem Šoupalem a na své dávné studijní pobyty u obdivovaného Pěveckého sdružení moravských učitelů.

Byl bych nerad, kdyby čtenáře popuzovalo, že právě v tomto časopise se tak zešířka rozepisujeme o sborovém zpěvu. Ona totiž v divadelní oblasti je situace velmi obdobná, i když není pro ni příležitost projevu tak masového. Obdoba ale není ve vnější podobě věcí, je v jejich podstatě. Ze všeho nejvíce totiž na nás zapůsobila ta vážnost a opravdovost, s níž estonští lidé pojmají všechnu svou činnost, ať už profesionální či zájmovou. Důvěra v to, co dělají, a hrdost na to, co vykonali. A z toho vyplývající přirozená sebeucta.

Za Tallinem je v nádherném borovém háji národní hřbitov, na němž jsou pochovány všechny významné osobnosti estonského kulturního života. Jakýsi lesní Slavín. Dojem je ohromující. V hlubokém tichu mezi starými borovicemi hladké, čisté trávníky a na nich jednoduché nízké kamenné se jménem a datem. Ale stopy po obligátním hřbitovním nevku. Jen tu a tam hořela v přítmi lesa bílá svíce. Nápis, který jsme si přečetli na památníku uprostřed hrobů divadelních umělců, utkvěl v nás nadlouho: Kdo zapomíná na minulost, nepamatuje ani na budoucnost.

Estonci milují Haškova Švejka. I u nich je českou knihou nejčtenější. Ale nikdy by ho nedokázali stvořit. To je právě to, co oni ve své povaze prostě nemají.

S hlubokou vážností však pojmají nejen sebe, ale i druhé. Velmi dokonce pochybuji o tom, že v estonštině by se našel jazykový ekvivalent pojmu tak jadrně českého ve zvuku i obsahu — přtak. A tu jsme konečně u zdroje skvělého úspěchu divadelních představení českého ochotnického souboru v zemi, kde čeština je naprosto nesrozumitelná. Čtyři vyprodaná vystoupení ve velkých, převážně moderních divadelních sálech [nebýt ohledů hostitelů na únavu souboru, mohl být počet naplněných repríz dvojnásobný], skvělá uvítání nejen v Tallinu, ale také v univerzitním Tartu, nevelkém Viljandi a v přímořských lázních Pärnu, ovace po představeních, to všechno způsobovalo, že bylo nutné mobilizovat všechny síly, abychom nepodléhali falešně přehnaným představám o sobě. Abychom si vždy znovu uvědomovali, že se netleská velkému umění, ale že nesčetné květiny jsou podávány za poctivost a upřímné nadšení, jimiž se vystoupení všech složek hrušovského souboru projevovalo.

Inscenace Maupassantovy Kuličky byla přijímána s uzná-

ním, Klicperova Veselohra na mostě vzbuzovala nadšení. Vůbec si myslím, že vyvezení této české obrozenecké hříčky, staré bezmála 150 let, je nejvýznamnějším kulturním přínosem zájezdu. Obdivovala ji už pracovnice sovětského ministerstva kultury s. Petrosjanová, když ji poprvé viděla v Hrušově a přála si, aby byla brzy přeložena do ruštiny. Estonský překladatel Haškův, Čapkův i Vančurův Lembit Remelgas si nechal poslat její český text a chystá se jej přeložit. To je úspěch, který rozhodně překračuje význam činnosti pouze zájmové. Ostatně, starý pan profesor Klicpera si jej plně zaslouží. Však jsme ho hráli s neutuchající chutí téměř pět let. A když za ním padala opona po představení v Pärnu, tušili jsme, že je to vzhledem k neutešené situaci hrušovského souboru v jeho mateřském závodě, asi opravdu naposled. Po radostném představení nám bylo přece jen trochu smutno.

Pak však pokračoval rychlý tok dalších zážitků — návrat do Tallinu, přijetí u ministra kultury, návštěvy divadelních představení profesionálních (estonské provedení Ůrkényho Kočičí hry a Kiviho Ševců z Nummi, ruské provedení Vampilova Loňského léta v Čulimsku) i amatérského (estonské provedení německého muzikálu Gerda Natschinského Servus, Peter), večírek na rozloučenou, výlet do zálivu, v němž se připravuje pro rok 1980 závod olympijské regaty, návštěva obdivuhodného rybářského Kirovova kolchozu, odjezd do Moskvy, velkooperační představení Evžena Oněgina v Bolšom teatru, pro mnohé vzrušující, byť kratičké zastavení před starou budovou MCHATu, na jehož vývěskách ani půvabné zjevy Iriny Mirosničenkovej a Olega Striženova nemohou potlačit vzpomínku na velikost legendární staré gardy. A za několik hodin přistání v Praze.

Dnes jsou už vzpomínky pomalu zasouvány všedními starostmi týdnů, které uplynuly po návratu. Estonské dny připomíná hromádka fotografií, programů, knih, gramodesek, několika suvenýrů, ale i množství pocitů, které se jen velmi obtížně utřídí. Přemýšlím hlavně o tom, co zůstane po této cestě trvale. Jistě vědomost za poznání doposud neznámé země a neznámých přátel. Jistě radost z úspěchu českého divadla (znovu myslím především na Klicperu). Ale také cosi zvláště vzácného v souhrnu všeho. Jakýsi uklidňující pocit, že práce, jíž jsme věnovali roky života, někdy posmívání, často necitelně posuzování a souzení, měla svůj význam. A že jej neztratí, dokud si jej člověk sám bude uvědomovat, dokud se ho nezmocní malověrnost a neopustí ho úcta k hodnotám. I k těm, které objevil sám v sobě. Ale to už vůbec neplatí jen pro ochotnické divadlo.

MIROSLAV ETZLER

KOLIK HODIN STOJÍ OCHOTNICKÉ DIVÁDLO

Divadelní soubor Karel Čapek ZK Železničářů Chomutov patří k těm mála souborům, které vedou a zveřejňují důkladné informace o své činnosti. Také za druhé pololetí minulého roku (srpen až prosinec 1974) vypracoval místo- předseda souboru Josef Vykřtil zevrubnou zprávu, která mj. vyčísľuje v hodinách ochotnickou práci. Pro zajímavost přetiskujeme a odvažujeme se odhadu: dejme tomu, že

máme v Čechách a na Moravě kolem tisíce souborů a že jenom polovina z nich je stejně aktivní; tím vzniká jednoduchý matematický úkol, jehož výsledná cifra je přímo závažná. Ale protože stále nemáme přesné údaje o počtu souborů a jejich činnosti, zůstaňme u toho, co víme, a citujeme přesně z chomutovské zprávy.

ČINNOST DIVADELNÍ

Datum	Autor, hra	představení	počet div.	místo představení
19. 10. 1974	Jaromír Sypal Jak děti zachránily svět	premiéra	350	ZK železničářů Chomutov
2. 11. 1974	Jaromír Sypal Jak děti zachránily svět	repríza	220	XIII. dětský divadelní festival Jirkov
15. 11. 1974	Ivan Bukovčan Sněh nad límbou	předpremiéra	230	ZK železničářů Chomutov
15. 11. 1974	Ivan Bukovčan Sněh nad límbou	premiéra	130	ZK železničářů Chomutov
16. 11. 1974	Ivan Bukovčan Sněh nad límbou	repríza	150	4. Rad. div. podzim OP Radonice
23. 11. 1974	Jaromír Sypal Jak děti zachránily svět	repríza	190	4. Rad. div. podzim OP Radonice
2. 12. 1974	Miloslav Dismán Tři medvídka	repríza	11	ZK železničářů Chomutov
7. 12. 1974	Jaromír Sypal Jak děti zachránily svět	repríza	260	ZK železn. pro děti zam. OSP
7. 12. 1974	Jaromír Sypal Jak děti zachránily svět	repríza	160	Kadaň — pro děti zam. OSS
12. 12. 1974	Ivan Bukovčan Sněh nad límbou	repríza	360	ZK železn. pro OV MěstNV
15. 12. 1974	Miloslav Dismán Tři medvídka	repríza	78	Nová Ves v Horkách ZUČ okresu Most
CELKEM 11 představení souboru			2199 diváků	5 zájezdů 6 na vlastní scéně

ČINNOST ZKOUŠKOVÁ

Při zkouškách a odehraných představeních bylo odpracováno celkem 2301 hodin.

MIMODIVADELNÍ ČINNOST

ČINNOST	HODIN
1. Práce technického personálu	371
2. Společenský život souboru — návštěva div. představení v Tylově divadle v Praze	136
3. Brigáda div. souboru na úpravě jeviště, prostor pod jevištěm a zákulisí v ZK železničářů Chomutov	153
4. Schůze předsednictva, výboru, přípravných výborů a režisérské rady a schůze členské	220
5. Účast na slavnostních zakončeních div. festivalů	62
6. Divadelní školení	472
Celkem mimodivadelní činnost	1414
Celkem zkoušková činnost	2301
CELKEM	3715

JAK VÍC REPRÍZOVAT?

V časopisu jsme již psali o sdruženém socialistickém závazku souborů Kolár DK ROH AZNP Mladá Boleslav, Tyl OB Bakov nad Jizerou, Tyl KP Mnichovo Hradiště a Dobrovít Dobrovice. Tyto soubory vytvořily také velmi hodnotný jednotný dramaturgický plán, který počítá s výměnnými zájezdy. Zaslaly naší redakci ZÁSADY ŘÍZENÍ REPRÍZOVOSTI, podle nichž se ve své činnosti řídí. Protože stesky na malé možnosti reprízování jsou ještě mezi našimi soubory stále četné, zveřejňujeme tento podnětný materiál jako jednu z možných cest za zvýšením reprízovosti.

REDAKCE

Řízená reprízovanost zmíněných čtyř divadelních souborů sleduje tyto cíle: podpořit činnost souborů, poukázat na odpovědnost, šířit a význam ochotnické práce tam, kde soubor svou činností je buď hlavním nositelem a tvůrcem kulturní práce, nebo jedním z jejich důležitých činitelů; uvádět kvalitní inscenace, odpovídající základním ideovým a estetickým požadavkům; přispět ke zvýšení celkové úrovně ochotnického hnutí na mladoboleslavském okrese i k vzájemnému poznání a spolupráci čtyř zúčastněných souborů. Na řízení reprízovosti se vedle souborů a jejich zřizovatelů budou podílet i okresní

kulturní středisko a jeho poradní sbor pro divadlo a okresní výbor SČDO.

UKOLY VYPLYVAJÍCÍ PRO OPS: uplatňovat vliv na dramaturgii zúčastněných souborů; pravidelné návštěvy těchto souborů a besedy o inscenacích; výběr inscenací pro výměnná představení i pro přehlídky v rámci Celostátního festivalu ZÚC okresu i kraje; ve spolupráci s OPS příprava a realizace školení.

UKOLY VYPLYVAJÍCÍ PRO OV SČDO: býti iniciátorem nejlepších vztahů mezi zřizovateli a soubory, snažit se zlepšit souborům materiální a organizační podmínky k práci; návrhy na finanční pomoc; osoustržení plánů příslušných jevišť a jejich předání zúčastněným souborům; koordinace vzájemných návštěv představení.

VZÁJEMNÁ SPOLUPRÁCE SOUBORŮ: vzájemné návštěvy výměnných představení a besedy o nich; pomoc při obstarávání kostýmů, jevištního nábytku a rekvizit; vzájemné pohostinské vystupování členů jednotlivých souborů na základě dohody mezi soubory.

ORGANIZAČNÍ POKYNY k uskutečnění výměnných představení: 1. Podmínkou výměnných představení jsou dramaturgické plány, odevzdané do konce srpna každého roku, které budou základem pro vytvoření jednotného dramaturgického plánu. 2. Každý ze čtyř zúčastněných souborů je povinen pozvat na svou premiéru zástupce PS a OV SČDO, kteří doporučí, nebo nedoporučí zhlédnutí představení k uvedení na dalších místech. 3. Za koordinaci výměnných představení odpovídá OV SČDO. 4. Na základě doporučení inscenace okresním poradním sborem provedou zřizovatel souboru a pořadatel představení písemnou dohodu o podmínkách uskutečnění představení prostřednictvím OKS. Tato dohoda musí být provedena nejmeně měsíc před uvedením inscenace v místě. 5. Dopravní prostředky si soubory objednávají samy. Úhrada dopravného bude fakturována na adresu OKS.

FINANČNÍ OTÁZKY budou řešeny takto: premiéra souboru i každá repríza uskutečněná ve vlastní obci je v plné režii zřizovatele; při výměnných představeních zúčastněných čtyř souborů hradí dopravu osob a potřebné techniky OKS Mladá Boleslav za předpokladu, že soubor odevzdal dramaturgický plán. Režijní náklady souboru do výše 600 Kčs, občerstvení pro členy souboru ve výši diet, poplatky DILIA a případné další náklady hradí pořadatel; ostatní režijní náklady přesahující 600 Kčs jsou na vrub zřizovatele hostujícího souboru, pokud nedoručí k dohodě s pořadatelem. Zřizovatelé souborů zařazují určená výměnná představení do svých plánů činnosti a finančních rozpočtů.

AKT TVORBY

Na počátku třicátých let minulého století učiní české drama výrazný kvalitativní skok. Generace romantiků — a především J. K. Tyl — vysloví program divadla, které má být národní školou. Což znamenalo divadlo, jež bude komplexní a celistvým poznáním české skutečnosti; poznáním všech sociálních, historických, psychologických, politických, ideových vazeb, vztahů, podob národního života. V dramatu z tohoto programu vyrostou nepochybně díla, jimiž se tehdy české divadlo zařadilo do evropského vývoje. Abychom alespoň jmenovali jedno jediné, připomeňme si Kutnohorské havíře s jejich širokým a ostře konturovaným záběrem třídního zápasu. A koneckonců: každé dílo Tyllovo — až už má jakékoliv problémy a slabiny — není nikdy ničím jiným než úporným zápasem poznat jistou realitu a položit skrze toto poznání otázky své době, svým současníkům.

Začínám zcela záměrně Tylem a romantismem. Neboť je nesporné, že Tylem dospěla česká divadelní hra (zvláště v oblasti tragédie) do stadia dospělosti. Leč nebylo by se tak stalo, kdyby tu neexistoval onen obecný romantický program, ona obecná romantická základna, jež právě

tolik zdůrazňovala podíl subjektu na tvorbě. Samozřejmě: všichni víme, že role subjektu, tvůrčí individuality je pro romantismus jak v oblasti umění, tak i v oblasti filosofie klíčová. Často ovšem vidíme tuto roli jenom v jejích extrémních, výjimečných formách romantického propojení „života a díla“ a zapomínáme na její druhý — a zřejmě rozhodující — význam: Na to, že takto se neobyčejně zvětšila umělcova odpovědnost za jeho vztah ke světu, za myšlenky, které svým poznáním tohoto světa vysloví.

Lenin ve svých vynikajících statích o Tolstém poskytl marxistickým úvahám o vztahu skutečnosti a jeho odrazu v umění jeden ze základních metodologických podnětů. Umělecké dílo není pouhým pasivním zrcadlením reality, ale je v něm uskutečněn i složitý proces o poznání a přetvoření této reality, proces, v němž funguje mnoho složek, jež mají kladný i záporný vliv, ale jehož výsledek je poznání jisté skutečnosti. Poznání, které se realizuje celou tvorbou, tedy i skrze specifické umělcovo vidění, skrze jeho úsilí objevit novou a jinou podobu faktů — stvořit vlastní a nenapodobující systém uspořádání souvislostí, jenž může existovat jenom v umělcově díle.

A tuto stránku umělecké práce, tuto společenskou odpovědnost a povinnost umělce romantismus svým zdůrazněním subjektu podtrhl; z ní vyrostlo dílo Tyllovo a jeho význam. V tom je a zůstane Tyl bytostně s romantismem spjat, v tom je a zůstane jedním z nejvýznamnějších reprezentantů romantismu na českém jevišti.

V čísle 12. tohoto časopisu otiskl v minulém roce František Černý stať o jednom z nejzajímavějších pokusů české romantické generace, o Kajetánském divadle, které pracovalo v letech 1834—1837. Černý jej přímo nazval experimentální scénkou romantiků, stejně jako II. díl Dějin českého divadla. Charakter divadelního experimentu — to je něčeho odlišného od tehdejšího běžného divadelního provozu — se na první pohled projevuje v repertoáru, který má jako celek zejména v prvních dvou letech neskonale vyšší umělecké a intelektuální ambice než česká představení ve Stavovském divadle. Ale jak Černý, tak Dějiny českého divadla zdůrazňují proti tehdejší divadelní praxi ještě metodu přípravy jevištní realizace. Začíná zvýšeným počtem zkoušek a končí způsobem práce s herci, které Tyl vedl k pochopení předváděné reality, k souhře. Černý přímě říká: „Do Kajetánského divadla můžeme proto klást počátek uvědomělé režijní práce v českém profesionálním divadelnictví.“ Souhlasím s touto větou — až na ten pojem profesionální.

Soubor Kajetánského divadla tvořili především mladí vysokoškolská studenti, z nichž mnozí byli potom významnými, někteří dokonce nejvýznamnějšími tvůrci české literatury: Mácha, Erben, Sabina, Rubeš, Boleslav Jablonský, Jakub Malý, Franta Šumavský a další. Při nesporné velikosti talentu mnohých z nich v oblasti literární byli v oblasti divadelní ochotníky. Jinak řečeno: byli-li připraveni plnit požadavky romantismu na poli literatury jako profesionálové, nemohli totiž naplňovat na poli divadelním.

Neboť opakujme si znovu: romantismus vyžaduje od umělce poznání skutečnosti, jeho osobní odpovědnost za společenskou výpověď o realitě. Což znamená na jedné straně schopnost tuto realitu co nejpříněji zobrazit (jen mimořádně: ne nadarmo objevuje romantismus Shakespeara, protože v něm nalezne autora přímo neuvěřitelného talentu jak jevištěm demonstrovat v jediné hře nejrůznorodější polohy života, a na straně druhé to znamená schopnost neskrývaně a zřetelně projevit a vyjít vlastní interpretací této reality. Jinak řečeno: romantismus povyšuje na nejvyšší metu celého snažení herce akt vlastní tvorby, v němž herec realitu poznává takovou jaká je i sděluje, jak on ji vidí.

Romantické herectví v zápase o tento akt tvorby zdůraznilo především právo herce ná to, aby byl sám sebou, aby nezávisel na autorově textu. Přední představitelka romantismu ve francouzském divadle slečna Marsová si mění Hugovy verše tak, aby jí vyhovovaly. Snad největší francouzský herec romantismu Frédéric Lemaître přepíše a přetvoří postavu Roberta Macaira v Adretske hospodě tak,

že ze sentimentálního melodramu vznikne satirická fraška, která je pronásledována cenzurou a policií. Ve francouzském divadle je samozřejmě tento tvůrčí podíl herce — dalo by se dokonce říci rozhodující podíl — něčím zcela fantastickým vzhledem k tradicím klasicismu, který činil herce na autorovi zcela závislým. Ale ani osvícenství, jež tolik zdůrazňovalo společenskou roli divadla a nutnost zobrazit skutečnost jaká vskutku je, tak výsostnou roli herce neznalo. Zatímco v divadle romantickém se herec stává hlavním činitelem, má v rukou osud autorův, jenž hercovým přičiněním může zvítězit či propadnout.

Romantické herectví má své četné slabiny: je neukázněné, intuitivní, tvoří více z bezprostředních popudů než z promyšlené práce, silná herecká osobnost se prosazuje na úkor partnerů a kolektivu. Ale to vše nemění nic na tom, že je to svým způsobem revoluce na divadle. Neboť po prvé od chvíle, co smyslem divadla, jeho posláním společenským se stalo uvědomělé a významotvorné realizování jistých představ a myšlenek, které vyplývají z poznání skutečnosti, bylo toto právo plně programově přiznáno herci.

Což samozřejmě přineslo velice složité a komplikované problémy pro vlastní hereckou práci. V duchu dosavadního vývoje osvícenství i vlastních požadavků romantismu nemohl herec přestat být součástí nějaké reality, která existuje objektivně mimo něj — tedy nemohl přestat vytvářet charakter, nemohl přestat být někým jiným. Ale musel rovněž předvést svou koncepci, svůj názor, svou interpretaci, své stanovisko. Rozpor mezi vůlí být postavou a přitom zůstat sám sebou se tu rozevírá do maximálně možné míry právě díky roli subjektu v romantismu vůbec.

Romantický herec řeší tento rozpor ve svůj prospěch: přizpůsobuje roli svým psychickým a fyzickým předpokladům, vcítuje se do těch momentů role, které mu nejlépe vyhovují. Je jenom logické, že si postupně hledá většina romantických herců takové postavy, které jim celou svou charakterizací nejlépe vyhovují, že se postupně zaměřují na takový typ rolí, které se potom promítly do dalšího vývoje herectví. Ale to všechno je druhořadé, neboť jsou to jenom dobově podmíněné prostředky, jimiž se tehdejší

herectví vyrovnávalo se základním nárokem, jímž romantismus uložil herectví úkol být školou života, poznáním reality, nejvyšším aktem tvorby — aktem proniknutí existujícího i aktem stvoření nového.

V roce 1862 otiskl jeden z největších českých herců první generace a vlastně otec českého hereckého romantismu Josef Jiří Kolár stať Slovo o deklaraci přihlížející k umění hereckému. Podle něj je nejvyšším obsahem hereckého umění lidský život „v jeho historických neb v přítomnosti tkvějících společenských poměrech“. A největší úspěch hereckého umění jest v poznání sebe samotného: „Protož bude herci poznáním sebe samého, své povahy cesta razena k dokonalému pochopování všemožných charakterů.“

Kolár tu přesně říká to, co je dnes podstatou všech hereckých metod a co poprvé nejprecizněji formuloval Stanislavskij: herec může začínat jenom od sebe, chce-li přesvědčivě zahrát někoho jiného. Autenticita hercovy osobnosti jediné zaručuje autenticitu a přesvědčivost postavy, kterou předvádí, hraje, demonstruje, tvoří. Být někým jiným znamená být sám sebou — být sám sebou nejplněji a nejdokonaleji znamená být stejně plně a dokonale někým jiným. Paradox moderního herectví vystoupil tu v plné nahotě díky výrazným sklonům romantismu k nadsázce, extrému. A tento paradox může splnit jenom profesionálně připravený herec.

V Kajetánském divadle stál v čele souboru profesionálně vyzrálý dramatik i dramaturg, který začal v duchu svých představ o tvorbě jako aktu poznání pronikat i na počátek režijní sféry. Ale až na několik výjimek neměl herecký soubor, který by mohl stejně profesionálně plnit tento úkol, naplňovat se a rozvíjet v duchu moderního hereckého paradoxu. Ochotnické herectví bylo tu už příliš málo. Bylo nutné, aby se zrodilo herectví profesionální, jež by na sebe nejen tento závazek vzalo, ale také se cílevědomě připravovalo k tomu, aby jej mohlo splnit.

Neboť akt tvorby znamená pro herce především být na něj připraven. Nejen každodenním hraním, ale cílevědomým rozvinutím celého systému, který tento fakt v oně paradoxní poloze vůbec umožní.

JAN ČÍSAŘ

S OLEGEM TABAKOVEM O SOVREMENNÍKU

Oleg Tabakov hostem v Činoherním klubu. Foto M. Novotný

Devětatřicetiletý Oleg Tabakov, zasloužilý umělec RSFSR, se loni znovu představil pražskému publiku v rámci festivalu ruské a sovětské divadelní tvorby jako Chlestakov v obnovené premiéře Gogolova Revizora v Činoherním klubu. Jeho Chlestakov nezapře hereckou školu mchatovského studia: zastihujeme ho ve chvíli, kdy je doslova na dně a očekává s obavou návštěvu místního hejtmána. Postupně se vžívá v průběhu děje do role všemocného čí-

nitele, až jí sám skoro uvěří. Oblíbí si všechny ty laskavé lidi, kteří mu nabízejí pohoštění, služby, peníze. Zamiluje se do hejtmánovy dcery a v okamžiku, kdy venku čekají zaprášený koně, upřímně zalituje, že navždy opustí hejtmánův pohostinný dům i svou nevěstu. Tabakov propracovává obraz Chlestakova do nejmenších detailů. Jeho Chlestakov odpuzuje velikaštvím a velkohubostí, rozesmává ubohým napodobováním lva petrohradských salónů a zá-

roveň vzbuzuje sympatie klukovským fanfarónstvím a radostí ze hry. Komu se poštěstilo dostat lístek na představení Činoherního klubu, odnášel si požitek z dokonale herecké práce, ze znovuobjevení jedné z nejznámějších postav ruské klasiky.

Oleg Tabakov je ředitelem Sovremenniku, jednoho z nejpopulárnějších moskevských divadel. Pracuje zde od založení divadla, celých devatenáct let. V posledních letech po odchodu O. Jefremova do MCHAT stojí v čele souboru. Sovremennik, česky Současník, vznikl jako studio mladých tvůrců, kteří měli společný umělecký program a chtěli vyjadřovat současnost současnými prostředky. Zpočátku hráli v klubech a zkoušeli v soukromých bytech. Většinou to byli absolventi studia MCHAT. Jednou z prvních inscenací byla Rozovova hra Věčně živí a Švarcův Nahý král.

Mezi „svoje“ autory počítá Sovremennik i Alexandra Volodina. — M. Šatrov napsal pro scénu Sovremenniku trilogii Děkabristé. Narodovolci a Bolševici, kterou soubor oslavil 50. výročí VŘSR. V poslední době nastudovalo divadlo hru o mladých lidech Svůj ostrov estonského autora R. Kraugvera, drama Č. Ajmatova a K. Muchamedžanova Výstup na Fudžijamu aj. Samozřejmě nás zajímala současnost Sovremenniku. Řekl nám o ní:

Zůstáváme věrni zásadě, že herec je osou představení a zaměřujeme se na jeho práci. V poslední sezóně jsme uvedli Provinční anekdoty A. Vampilova, kterého považujeme za vůdčí jev naší dramatiky sedmdesátých let. Představení režíroval náš režisér Fokin. Byla to radostná práce, přestože měla svoje úskalí. Za velmi závažnou inscenaci považujeme Šatrovovo Počasí na zítřek. Hra pokračuje v publicis-

tické linii dramaturgie našeho divadla a čerpá z prostředí závodu. Autor využívá dokumentačního materiálu. Působil nějaký čas jako dopisovatel automobilky Togliatti. Náš soubor se do této automobilky vypravil a seznámil s inscenací pracovníky závodu. Nechtěli jsme se uchýlit k vulgární sociologii, ani jsme nemohli podrobně zkoumat ekonomickou stránku, ale zajímaly nás vztahy lidí. Setkání s pracovním kolektivem závodu bylo pro nás velmi podnětné a cenné — dali nám důvěru, abych tak řekl.

Naše další plány? Komedie Čtyři kapky V. Rozova, dramatizace novely B. Vasiljeva Nestřílejte bílé labutě, dramatizace Simonovovy povídky 20 dní bez války, drama Ešelon V. Roščina (uvedli jsme autorovu komedii Valentin a Valentina). Režisérka G. Volčková hodlá znovu nastudovat Rozovovo drama Věčně živí. Přesvědčili jsme se, že slova o válce zaznívají v ústech mladých lidí, kteří neprožili válku, s novou silou a poezií. Z klasiky uvažujeme o uvedení Čechovova Višňového sadu a Shakespearově Večeru tříkrálovém. V minulé sezóně získala velký ohlas dramatizace románu Současná idyla M. Saltykova—Ščedrina v pohostinské režii G. Tovstonogova.

V poslední době mne zaujala práce ve studiu mladých. Je to amatérské studio, kde se posluchači v průběhu dvou let seznamují se základy herectví pod vedením herců Sovremenniku. Věřím, že někteří z nich jednou budou tvořit „novou generaci“ našeho divadla. Snažíme se je vést k náročnosti v práci, k profesionalismu, k poctivosti v umění i v životě.

ZAPSALA ALENA MORÁVKOVÁ

HEREC NA ZKOUŠCE

Následující dialog se odehrál — řekněme — během zkoušky; a to mezi zjevným začátečníkem, který právě skončil svůj výstup a čeká v šatně, až ho zase inspicient zavolá, a nějakým jeho kolegou, zřejmě už starším. Ten není v téhle komedii obsazen a sledoval průběh zkoušky z pouhého kolegiálního zájmu — a možná i kvůli svému příteli.

Uvádět jednotlivé promluvy jménem toho, kdo je pronáší, není nutné. Fiktivní partneři nezastupují žádné polemicky vyhraněné názory či herecké typy, takže nejde ani tak o to, kdo přesně co zrovna tvrdí. A bude to ostatně jasné i bez uvození:

To vypadalo ode mne asi pěkně trapně, když jsem na něj tak vylít? Já vím, že si herec asi nemá na režiséra něco takového dovolit, zvláště když jako já ještě nic neumí, ale —

Opravdu to nebylo zrovna nejvhodnější a já chápu, že se teď z toho potřebuješ vymluvit — ale měl by ses, pokud je to v tuhle chvíli pro tebe možné, pokusit strážlivě analyzovat, proč jsi vlastně tak vylít!

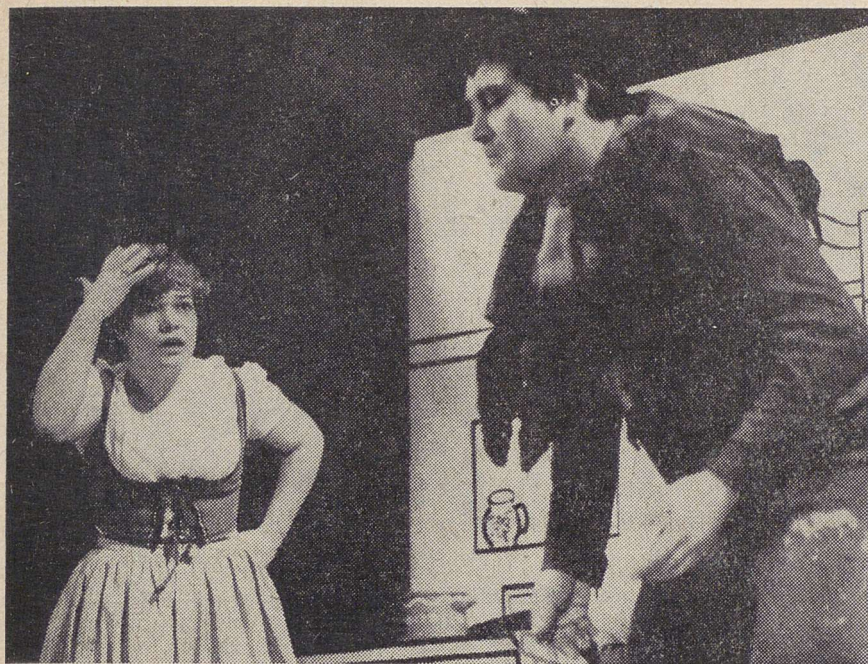
Proč! To je přece jasné. Já už vážně nevím, co na mně chce. Když je se mnou tak nespokojený, ať to přebodá — když jsem tak neschopný!

Počkej, snaž se zbavit téhle uraženosti a uvažuj opravdu o tom, proč jsi ty stále připomínky nesnesl a skutečně jsi na něj vylít. Nebo to byla jen uražená ješitnost?

Dobře, třeba v tom hraje úlohu i uražená ješitnost, ale já vážně už nevím, co na mně chce, vždyť to říkám! Takže jsem snad měl i jisté právo se ozvat — i když jsem to udělal hloupě, to je pravda, to je prostě tím, že jsem přecitlivělý. A to jsou snad všichni herci — i režiséři! V tom taky byla uražená ješitnost — v tom, jak na ten můj výbuch reagoval on.

Počkej, říkáš, že jsi přecitlivělý: že jsi prostě herec.

Vlevo Drdovy Dalskabáty v provedení Máje, vpravo J. Bečvář (Rožďalovice) v roli hrobníka Melichara z Tylovy Paličovy dcery

Dobře, můžeme tuhle tvou příhodu vzít jako cosi typického a zeptat se, proč bývají herci — nebo aspoň někteří herci — někdy tak citliví na režisérovy připomínky.

No, protože jsou vůbec přecitlivělí! To je jakýsi rub zvýšené citlivosti, která je součástí hereckého talentu. A vůbec předpokladem k tomu, dělat umění.

Nezdá se ti takové vysvětlení příliš lichotivé, aby se jím dospělý člověk mohl spokojit? Mě tyhle řeči o jakési přirozené přecitlivělosti umělců — či jak se dnes říká „tvůrců“ — spíš popuzují. Víš přece, že herec či malíř dovede být necitelný jako kdokoli druhý — a někdy i víc! Pokud jde o jeho vlastní osobu, bývá ovšem skutečně mimořádně citlivý — a možná, že to k předpokladům pro uměleckou práci skutečně patří, že se ho věci musí velice hluboce osobně dotýkat. A přecitlivělost či nedůtklivost nebo obzvláště zranitelná ješitnost atd. jsou pak jakýmsi zákonitým rubem „umělecké povahy“. Ale tím spíš je tedy namísto konkrétního projevu takové přecitlivělosti analyzovat za účelem jejich zvládnutí. Tak jako citlivost „na skutečnost“ uměleckou práci stimuluje, tak tahleta přecitlivělost člověka přece při práci naopak úplně paralyzuje. Nebo je třeba až důsledkem toho, že se jaksi cítí jako paralyzovaný, tj. neschopný zahrát, co se na něm chce? Ty jsi přece prohlásil, tak ať se to přeobsadí, když jsi tak neschopný! A taky jsi řekl, že víš, že sis ten výbuch neměl dovolit, zvláště když ještě nic neumíš! Nemyslíš, že by se tě ty připomínky daleko méně dotýkaly, kdyby sis byl víc jistý?

Talent je sebedůvěra, tak nějak to přece říká herec z Gorkého Na dně. Tak asi nemám talent!

Neboj se, tyhle slavné výroky se nikdy nedají brát do slova. Ostatně, tupé sebeuspokojení k nějakým kloudným výsledkům taky zrovna nevede. A lepší nedostatek sebejistoty než tupá samolibost — s tou se nedá nic dělat, zatímco sebejistoty je možné nabýt. I když nikdy není trvalá.

Že jí lze nabýt? Ale jak? Když jsi tak moudrý, tak začať technikovi porad! No jak se získává herecká sebejistota?

Jako lidská sebejistota vůbec — ta tvoří ostatně základ: úspěchem! A úspěch zas herce kazí. Zvládnout ho je totiž stejně těžké jako se vyrovnat s pochybnostmi o sobě. Ale herec opravdu potřebuje úspěch, potřebuje vědomí, že ho lidé berou — aby dobře hrál.

Jenže já jsem ty úspěchy ještě jaksi ani nemohl stihnout. Když začínám.

A proto se taky o to víc snažíš získat úspěch na zkouškách. Tak moc ti jde o to, aby tě kolegové a režisér začali brát vážně — abys byl zkrátka co nejdřív ostatními jako skutečný herec uznán — tak opravdu moc ti na tom záleží, že se pokoušíš dospět k výsledku moc rychle! A když ti pan režisér řekne, že to pořád jaksi ještě není ono, tak se tě to přirozeně daleko víc dotkne — než kdybys mohl z nějakých předešlých úspěchů načerpat důvěru, že k tomu výsledku nakonec sice třeba pomalu, ale přece jen dospěješ. A tak možná, že jsem ten tvůj dnešní výbuch zavinil tak trochu i já.

Ty?

No, možná, že ti přede mnou zvlášť záleželo na tom, už probouhá něco ukázat.

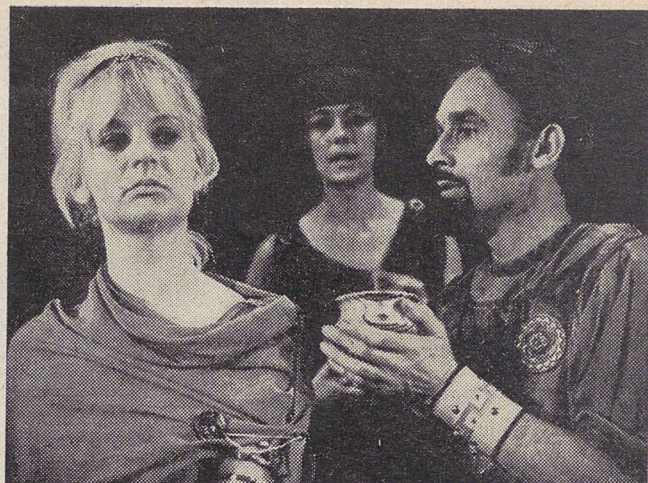
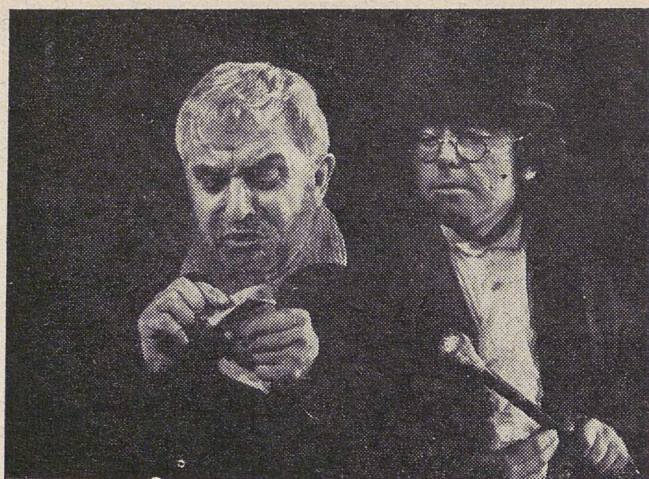
Myslíš si, že mi na tvém mínění tak enormně záleží?

Rozhodně ti záleží na mém mínění neméně tolik, jako na mínění kohokoli cizího, kdo se na zkoušce náhodou objeví. Proto je otázka, zda vůbec vpustit do hlediště při zkoušce někoho nezúčastněného — a třeba i kolegu — tak delikátní.

No, všiml jsem si, že i XY se před tebou dneska mimořádně snažil. On tě vůbec velmi uznává.

A možná, že jemu to prospělo. A režisér mi bude v jeho případě vděčný: má přítomnost mu pomohla k tomu, že se kolega XY konečně jednou probral z mírného útluhu, v němž ze své poněkud hyperbolické lenosti na zkouškách setrvává — než ho probudí blízkost premiéry — a brání tak zkoušet i svým partnerům. Má přítomnost způsobila, že přestal jenom jakž takž plnit režisérovy pokyny a začal hrát. Což samozřejmě nemusí být vždycky k dobru věci — když někdo začne najednou na zkoušce „naplno“ hrát. Třeba když tvůj dnešní partner začal tuhle exhibovat před tou elévkou z jakési redakce, která o nás má napsat nějakou tu reportáž. Místo skutečného zkoušení vybalil zásobu svých dávno osvědčených póz a pohledů — a zkouška se mohla rozpustit. Rázem totiž přestalo být o proces objevování postavy a podstaty situace — ten se prostě přeskočil ve snaze o co nejrychlejší, ba okamžité docílení... čeho? Už ani není správné říkat výsledku, ale pouhého momentálního ohlasu. A to ani ne hereckého ohlasu, ale prostě zájmu o vlastní enormně ješitnou osobu trochu příliš malého vzrůstu.

Což všechno tedy taky může plynout z malé sebejistoty — i když obvykle je tenhle nedostatek sebedůvěry právě

Z činnosti chabařovického souboru Tyl: vlevo Někрасовův Petrohradský lichvář, vpravo Velice hojný Fénix (Chr. Fry)

u něho pečlivě skryt pod gestem náramného suveréna. Ale nevím, jestli jsi slyšel o případu jednoho z našich vážených stařešinů — no tak ten přece utekl z jeviště, když se tuhle na zkoušku nahnula nějaká ta konzervatoř, a vztekem bez sebe utikal asi tři kilometry. Nechci pomlouvat, ale myslím si, že ani on si zatím v té roli není moc jistý. A to že byla hlavní příčina jeho protestu proti školákům v hledišti.

Komu by se chtělo odhalovat před nějakými cizími lidmi vlastní tápání a rozpaky! A zvlášť když jde o lidi „okolo divadla“. Těžko lze předpokládat, že by se tuhle lidé nespokojili se svými dojmy i dalším. Takže se nakonec může klidně stát, že se na základě náhodného dojmu ze zkoušky dostane do oběhu mínění, že si ten a ten s touhle postavou naprosto neví rady — taky do ní vůbec neměl být obsazen! Následky si lze snadno představit.

Neboť divadlo je pověst, praví praktik.

A ono na tom doopravdy něco je. A někdy moc! A vážně se stává, že takové mínění pak dotyčnému herci už nikdo neodpáře. A to i kdyby mu premiéra dopadla sebelp — jenže on ve velkém množství případů potom už svou roli dostudovává pod dojmem podobných řečí, s jejich obsahem jej obvykle nějaký dobrodinec včas seznámí. Samozřejmě, že někdy se zase může takových pár lidí v hledišti stát pro zkoušku hotovým dobrodiním: když například herci na zkoušce bujaré komedie zjistí, že někdo se tomu možná nakonec bude opravdu smát! A vůbec v jistém stadiu zkoušek může být přítomnost nějakých diváků i na zkoušce docela dobrá věc. Když s tím herci vysloví souhlas předem a jsou na to vůbec připraveni, tj. když své postavy mají už aspoň zhruba hotové. Takové to první tápání, zvlášť když se poněkud protáhne, je naopak nepříjemné odhalovat i před partnery.

Zvlášť, když režisér člověku před nimi pořád něco vytýká. Zatímco jim ne. A když užije nějakého humorného příkladu a oni se pak režisérovu vtipu servilně smějí — anebo opravdu upřímně se baví na můj účet, tím hůř — tak to mě může taky úplně paralyzovat. Já jsem skutečně zřejmě slabší povaha.

Někteří režiséři proto zvlášť citlivým mistrům připomínky ohleduplně šeptají do ouška. Ty jsi mladý, a tak musíš něco vydržet. Ne, vážně, na tenhle specificky divadelní veřejný průběh tvůrčího procesu si člověk musí zvyknout — a přestat si tolik dělat z toho, když se jakoby shodí před ostatními. Dávno minuly doby, kdy se herec připravoval hlavně doma, na zkouškách jenom něco markýroval (taky, aby mu ostatní neukradli nápady) a nakonec na premiéře teprve překvapil nejenom obecenstvo, ale i své partnery. A to například takový Talma při premiéře Voltairova Bruta dokonce i naprosto novým a od ostatních

úplně odlišným způsobem kostýmování. I když postava v herci vzniká pořád — dokonce i ve spánku — základem všeho je, málo platné, práce na zkouškách.

O to důležitější pak ovšem je, aby na nich panovala opravdu tvůrčí atmosféra. A to je věc režiséra!

Do značné míry. Ale všechno začíná už celkovou atmosférou v souboru. A záleží na každém herci — ne, neboj se, nebudeš muset vyslechnout obvyklé kázání o herecké disciplíně. Ale on je to skutečně nemalý úkol zjistit, aby se na zkouškách opravdu zkoušelo. Aby se čas, vyměřený na zkoušení tvého výstupu, nestal jen jakýmsi vyrušením od kávy a vyprávění, ze kterého nás inspicient vytrhne vždycky v tom nejlepším. Člověk musí být především soustředěný, a toho není právě snadné dosáhnout. A v divadelních podmínkách to nikdy nezáleží jen na dotyčném herci samém, ale taky na všech ostatních a na celém chodu práce na inscenaci. No organizační zkoušek se naštěstí my dva nemusíme zabývat. Ale pokud už jde o hereckou etiku, tak nerozlučně souvisí s hereckou technikou: vlastně jde o dvě strany téže mince. Tak často marně zaklínaná neukázněnost je totéž jako neschopnost zkoušet — a umět zkoušet není přece nic jiného než umět vytvořit postavu.

To já tedy rozhodně neumím, ačkoli se pokládám za docela ukázněného.

A proč si tedy tak vylít? Ne, ono to opravdu není lehké — naopak, je to pro každého námaha. Zmobilizovat celou svou bytost, všechny její složky tak, abych v danou chvíli udělal přesně ono. Při opravdu inspirovaném zkoušení člověk ovšem cítí spíš jakousi radost než nějakou námahu — ano, dokonce jakési zvláštní nadšení. Ostatně nadšení a inspirace, tj. vdechnutí, nadechnutí, to přece, už jak ukazuje podobnost těch slov, má nějakou souvislost. Ale námaha to je v každém případě. Veliká námaha tělesná a duševní. A snad především psychické napětí, které je vlastní každému tvůrčímu procesu.

Tady ovšem stupňované tím, že jde o proces veřejný, uskutečňovaný před očima ostatních.

A ve spolupráci s nimi — takže by to za předpokladu, panuje-li v divadle duch opravdového ansámblu, měla být vlastně výhoda. Spisovatel sedící sám nad prázdným papírem to má možná ještě těžší — aby se přinutil podniknout tu námahu. Z jistého hlediska není vůbec divu, že člověk už z přirozené snahy se takové námaze vyhnout, dělá všechno možné. A tak herec, aby zdržel začátek zkoušky, honem začne vyprávět režisérovi nějakou zábavnou historku — no a když se pak začne, tak se snaží dojít s nejmenším vynaložením sil pokud možno rovnou k výsledku, tj. chytá se něčeho dávno předem hotového. Což je všechno to příslovečné šaržírování a brakování šuplíků,

ve kterých má uloženo všechno, s čím už měl úspěch, co má takřikajíc vyzkoušeno. Neříkám, že by si nemohl na začátku práce na postavě pomoci příslušnou šablonou či šarží — ale k tomu, aby se od nich pak odrazil nebo třeba i na jasně patrném pozadí takových šablon — důvěrně známých přece i divákům — udělal cosi svébytného.

To, co jsem dělal na předminulé zkoušce, byla opravdu asi jen jakási obecná šarže — ale když mě kvůli tomu zesměšnil, k čemu jsem se mohl od ní odrazit? Místo toho mě úplně zablokoval.

Ale ono šlo skutečně o jednu jedinou pózu, jediné „gesto“ — a vlastně jen o jednu jedinou intonaci, se kterou jsi říkal pomalu každou větu v celém tom dlouhém výstup! Ale že se něco takového nestává jen začátečníkům, mohlš dneska vidět na naší nejpůvabnější kolegyni. Bože, jak to bylo za chvíli protivně poslouchat, pořád tu jednu falešně vemlouvavou intonaci, která na postavu navíc prozrazovala všechno hned v první scéně — ačkoli ta ženská (myslím postavu) možná vůbec ani nemusí být jen falešná našeptávačka. I když se tak obvykle hraje. A toho, co to vlastně je za postavu, není možné se dobrat nějakým suchým uvažováním nebo diskusí s režisérem, ale zkoušením. A ona si ještě před začátkem nějaké skutečné práce na postavě myslí, že má hotovo.

Já sice vím, že nemám hotového ještě vůbec nic, ale... hrozné je, že jak začnu něco dělat, už cítím, že to není ono.

Protože si nevěříš.

Tos mi pomohl.

Prosím tě... především přestaň na jevišti myslet na to, jak to teď v tuto chvíli udělat, jestli to je ono atd. A prostě jednej! Celou bytostí. Ty jako bys nechával pracovat jen svůj talent, své herectví — a pak samozřejmě musíš vzápětí začít pochybovat, zda něco takového vůbec máš. Nemáš! Protože ono nějaké abstraktní herectví, nějaký talent ve smyslu něčeho existujícího kromě ostatních složek tvé bytosti, jakoby mimo tebe, prostě není! Ty se musíš naučit jednat na jevišti jako ty sám! Přirozeně nemyslí, abys hrál sebe. Ale musíš vyjít ze svých možností jednat — přesněji řečeno, musíš se k těm možnostem na zkouškách pokusit dostat, najít je v sobě. Musíš zkrátka udělat postavu sám za sebe. Herec nemůže udělat něco nezávislého na sobě — to může sochař. Zatímco herec nehraje — nebo aspoň nehraje jen o sám sebe, ale hraje on sám! Duši i tělem! Ta tvá šarže z předvěrejška, to stejné nebylo nic jiného než snaha se jakoby za někým schovat. Za nějakou maskou. Aby na tebe nebylo vidět. Říkáš, že se bojíš něco na jevišti udělat — aspoň zatím v téhle roli. Ty se bojíš riskovat sám sebe. Chceš dát raději v sázku jen nějaký „herecký prostředek“, který ti není v pravém smyslu vlastní, a tak musíš pochopitelně ztroskotat. Ale být hercem, to znamená nést na trh svou vlastní kůži, riskovat sám sebe. A jestli tohle nechceš nebo nemůžeš, tak toho raději nech! dš

Smyslená reportáž o americkém pop-festivalu

„Z třisetisícového davu naslouchalo koncertu jen asi deset nebo dvacet tisíc lidí, kteří se umístili na předních terasách kopečků obepínajících pódium. Většina elektrických tlaupačů vypověděla službu, protože se kabely promáčely. Lidé seděli zbytečně dlouhé hodiny v studeném blátě, viděli jen černé ústní dutiny zpěváků... Pro udržování pořádku angažovali pořadatelé Pekelné anděly, kteří měli na zádech velký nápis Hell's Angels. Tři sta jejich lidí střežilo pořádek, deset nebo patnáct jich stálo na pódiu, za orchestrem; ale když se nás několik dostalo na okraj pódia, vyskočili z pozadí, vtrhli mezi nás, tloukli nás hlava nehlava a těžkými botami do nás kopali tak dlouho, dokud jsme se nezřítili do hloubky mezi hemžící se dav...“

To je citát z muzikálu maďarské provenience, který se stal světovým šlágrem poté, co byl před dvěma lety uveden budapešským divadlem Vig. Autorem textu je osmdesátiletý Tibor Déry, prozaik, básník a dramatik z generace György Lukáče, která — jak dokazuje Déry — je schopna ještě v pozdním věku přijít s něčím, co vzruší a hluboce zaujme. Hudbu složil Gábor Presser a vzešla ze spolupráce s nejznámější maďarskou beatovou skupinou Locomotiv GT, která již navštívila Spojené státy a řadu dalších zemí, v nichž dominuje tento hudební styl.

Představení v budapešském divadle Vig se stalo brzy nejnavštěvovanějším a získat vstupenku je nesmírně obtížné. Dodnes je inscenace na repertoáru. Muzikál se nyní hraje již v řadě zemí světa, mimo jiné také v Polsku a NDR. České aranžmá pořídil kytarista orchestru ČT v Praze Fr. Prokop a hudbu nahráli J. Klempíř, Z. John, M. Kokoška, P. Marcel a J. Kotýnek (klavír, kytara, bicí, varhany). Československou premiéru uvedlo hradecké divadlo v lednu 1975.

V režii M. Vildmana, na scéně K. Zmrzlého a za choreografické spolupráce Františka Pokorného vzniklo mimořádně zajímavé představení, jehož tvar sice není na této scéně nový, ale celek je skutečně údolostí druhé poloviny letošní divadelní sezóny. Proč? Zejména proto, že jde o výrazné spojení společensky jasně angažované hry s vynikající muzikou, kterou herci nezpěváci zvládají za zkušeného vedení režie a choreografie natolik, že strhují mladé hlediště, nabízejí podněty k zamýšlení a vzrušují celkovou úrovní večera.

Zmrzlého scéna je vytvořena téměř z ničeho, tvoří ji pochozená stará pneumatika, která slouží v metafoře jako volant, horizont je zaplněn několika zničenými díly automobilů po havárii, víc toho na jevišti není. Velký ansámbl divadla, tvořený z mladých herců souboru musí mít prostor k tanečním, mimickým i gestickým kreacím. Většina herců dobře zpívá, nebo je zvuková stránka přesně synchronizována s playbackem.

Tibor Déry možná něco o festivalu pop-music četl, slyšel, nepředpokládám, že byl jeho účastníkem. Faktem zůstává, že před několika lety se takový velký pop-festival uskutečnil v Kalifornii, sešli se na něm hippies a jiné skupiny mládeže z celé země. Sešli se, pokud se nezabíli již na přeplněných dálnicích, opíjeli se a píchali pod kůži drogy, milovali se na širokých prostranstvích, trpěli na dešti a chladem, nechali se tlouci policisty a surovými dozorci v podobě Pekelných andělů... Proč to vlastně všechno bylo? Co přišli hledat?

Na tyto otázky neodpovídá text přímo, ale jsou zřejmé. Průvodcem tohoto festivalu, o němž nám autor (jevištní zpracování Déryho textu je od S. Póse) podává smyslenou reportáž, je mladý Maďar, emigrant, který sem přišel hledat svou ženu. Prchla sem z domova a než ji Josef najde, stane se obětí morfinistů, a protože nemá s drogami zkušenost, píchne si větší dávku a tady, uprostřed veselí a beatu — zemře. Josef je normální, ještě neztratil půdu pod nohama, ještě věří, ještě si myslí, že Ester najde, naloží ji na svůj staříčkový nákladník a odveze někam, to je jedno kam. Oba uprchli z Maďarska, Ester jako židovka přišla ve válce o rodiče, zůstala sama, vydala se tedy do „velkého“ světa. Proč? Když o svém a jejím životě Josef vypráví, položí mu Manuel otázku: „Proč jste překročili hranice, Josefe?“ Josef se zamyslí: „Hledali jsme svobodu.“ „A našli jste ji,“ ptá se Manuel, zatímco houkají houkačky záchranek, likvidující nedalekou autohavárii. „Ne,“ odpovídá ustaraně Josef. „Vzdycháš, ubohý Josefe,“ dodá Manuel a jeho slova mizí ve fortissimu beatové hudby. „Nemám ráda lásku, svou láskou mě děsí / Nemám ráda lásku, však ptám se, kde jsi...“ říká Ester v textu jedné své písně (český text H. Čiháková). Nemají rádi život, v němž žijí, ale žijí v něm, nemají rádi svět, který je jim dán, ale nevidí kam jít, proto se sjíždějí ve statisících na festivaly, aby

překřičeli svůj vlastní strach, svou beznaději, smutek, své „odnikudníky“. Jsou to mladí Američané a mezi nimi přistěhovalci a uprchlíci z celého světa. Když odešli (vlastně odtažili jako karavana), zůstalo po nich jen strašlivé smetiště papírů, sklenic a rozbitých lahví, které několik desítek dobrovolníků odklízelo několik týdnů...

To byl festival pop-music!

Režisér Vildman se pokusil o tuto jevištní formu poprvé v Nejkrásnější válce, parafrázi na Lysistratu. Měl úspěch, bylo to nejnavštěvovanější představení sezóny. Od té doby si tento tvar ozkoušel na textech daleko protichůdnějších, nedávno jsme měli možnost vidět v televizi např. jeho inscenaci Cesty k životu, což je muzikálová verze Makarenskova románu, hudbu složil J. Brabec. V mnohém se Vildman již opakuje, především v tom, co ohrožuje jeho vynikající režijní práci vůbec: malá práce s hercem. Také v tomto představení je vynikající celek, ačkoliv při pozorném pohledu na jednotlivé výkony by bylo

možné velmi mnoho dotáhnout. To ovšem nic nemění na faktu, že trojice Vildman-Pokorný-Zmrzlý dnes představuje vyzrálý pracovní tým, schopný zvládnout tuto nejtěžší hudební formu moderního divadla. Představení je vkusné, jasně zaměřené, nepodbízí se divákům, má silná místa, nejde po povrchu textu, snaží se pochopit, o co vlastně autorům šlo. Nedělá to přitom mentorsky a se zdviženým ukazováčkem.

Titulní roli Josefa hraje Petr Kriváček velmi kultivovaně, hoře, dramaticky, zatímco Ester je lepší v pasážích zpěvných než v dramatickém zvládnutí nitra hrdinky. Hraje ji mladá Eva Jakoubková, a je to pro ni velká herecká příležitost, které se plně a se zaujetím chopila. Za zmínku jistě stojí i další, E. Miláčková, M. Tardy, A. Brtoun, I. Dědeček, M. Suchý, ale nejde mi o vyčerpávající charakteristiku představení.

Smyslená reportáž o americkém pop-festivalu je zajímavým projevem nové sezóny a pozoruhodným navázáním na zajímavou hodnotu našich maďarských přátel.

ALÉS FUCHS

MLADÉ TVÁŘE ČESKÉHO DIVADLA

REGINA RÁZLOVÁ

Sedí přede mnou: vytáhlá, štíhlá dívka s vlasy ostříhanými na krátko, vysokým čelem a hlubokými očima, v nichž občas postřehnete jiskřičky smíchu. Jedna ze současných ženských představitelů hereckého mládí. Anebo, chcete-li, Kity Duvalové ze Saroyanových Minut na hodinách, slečna Casewellová z detektivky Past na myši, Viola z Večeru tříkrálového, Blanka ze Sauvajonovy konverzačky Čao, Nina z Vampilovova Staršího syna... A samozřejmě Marja z Chudé nevěsty A. N. Ostrovského: nesentimentální, nepatetická dívka, jež se z naivního stvoření přesvědčivě proměňuje v trpící ženu. První rozměrná práce Reginy Rázlové v Divadle E. F. Buriana.

■ NAŠE POVÍDÁNÍ TEDY ZAČALO U CHUDÉ NEVĚSTY...

Marju mám moc ráda. Je jednou z mých nejoblíbenějších rolí. Možná proto, že není z postav, které se dají zahrát snadno. Dost dlouho mi trvalo, než jsem pochopila její duši, srdce, psychiku. Na čtené zkoušce mi připadala směšná svou naivitou. A vzdálená dnešku svými problémy. Musela jsem objevit její křehkost, citovost, čistotu. Vidět její mravní hodnoty dnešními očima. Prostě hrát ji jako současnici. A nezapomínat, že k sentimentu by stačil jeden jediný krok. Vždyť samotný Ostrovského příběh není už pro nás příliš zajímavý. Platné je v něm všechno to, co se říká o citech, svědomí a morálce. S Marjou jsem se mýjela do doby, než jsem do ní začla vkládat něco ze svých vlastních životních prožitků a proher.

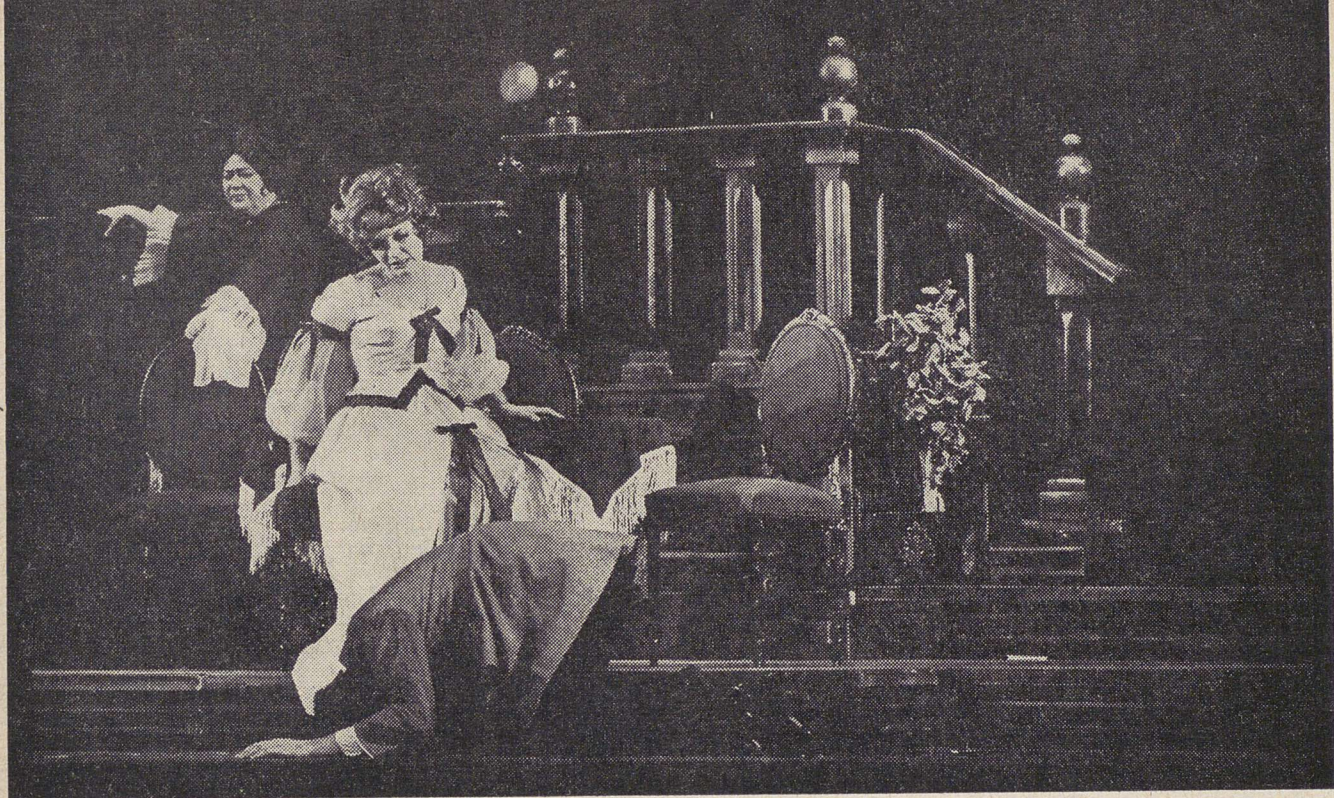

V titulní roli Ostrovského komedie Chudá nevěsta

■ TAKŽE HERECTVÍ CHÁPETE JAKO SEBEVYJÁDRĚNÍ?

Kdysi mi řekl starší kolega: „Počkej 4–5 let, a pak začneš vypovídat sama o sobě.“ Ale je to trochu složitější. Vždycky se snažím setkat se s posta-

vou. Najít konflikt nebo větu anebo aspoň slovo, se kterým bych se mohla osobně ztotožnit. Hledám prostor, v němž bych vyslovila vlastní téma, názor, zkušenost. Přemýšlím o sobě a říkám si: „Jak by ses zachovala v podobné situaci?“ Jenomže, čím déle pak

roli hraju, tím víc se vzdaluju svým pocitům a myšlenkám a věnuju se vnitřnímu světu postavy.

Nahoře záběr z Chudé nevěsty, dole Regina Rázlová ve Vampilovově komedii Starší syn. Foto Pernica

■ A CO Odstup NEBO NADHLED NAD ROLÍ?

Divadlo, v němž herec hraje jen sebe a nic víc, není pro mě. Nedokážu být nad rolí.

■ JAKÉ DIVADLO VÁS TEDY LÁKÁ?

Takové, které nutí diváka smát se i plakat. Divadlo, v němž žije prastará podstata komediantství. A ve kterém se nezapomíná, že našimi předchůdci byli pouťoví augusti a kejklíři. Ale jsem mladá a musím se ještě hodně naučit. Nepohrdnu žádnou z nabízených úloh a ráda si zahraju i ve vyložené intelektuálním dramatu. Mám-li si však vybrat mezi Pinterem a Rostandem, volím autora Cyrana. Nakonec ke každé roli najdu nějaký vztah. I k úloze, která mě zpočátku odpuzovala. Před léty jsem na oblastních scénách musela hrát v české klasice. Moc mě to tenkrát nebavilo. Čekala jsem Shakespeara a přišel Tyl. Ale ani role tohoto druhu mě v průběhu práce nenechala lhostejnou.

■ VY NA SVÉ OBLASTNÍ ANGAŽMÁ NEVZPOMÍNÁTE RÁDA?

Ale ano. Hrála jsem v Hradci Králové a na Kladně a přitom jsem chodila na DAMU. Ani nevím, jak jsem to všechno stihla. Vzpomínky mám různé, dobré i špatné a jednu velice poučnou. V Divadle Jaroslava Průchy mě obsadili do role Blanky ve francouzské konverzačce Čao. A ta Blanka, to je taková současná holka. Trochu povrchní, trochu drzá a z ničeho si moc nedělá. Zdálo by se, že mi bude blíž-

ká. Dívek toho typu znám dost a některé rysy mám sama. A kupodivu, já si s tou úlohou vůbec nevěděla rady. Byla jsem úplně zoufalá, nic kloudného mě nenapadalo a premiéra se blížila. Až jednou, po několikáté neúspěšné zkoušce, mi povídá režisér: „Vás si nedovedu představit jako ženu, vy vůbec žensky nepůsobíte.“ Mě to hrozně urazilo, začala jsem o tom přemýšlet. A zároveň jsem odkryla jeden z možných přístupů k té nešťastné roli. Přišla jsem totiž na to, že ona Blanka při vši povrchnosti je v podstatě citlivá ženská bytost. Hrála jsem ji tak a bylo to ono.

■ TO JE, MYSLÍM, NETYPICKÝ PŘÍKLAD VAŠÍ SPOLUPRÁCE S REŽISÉREM, JAK TAKOVÉ PRACOVNÍ SPOJENÍ VYPADÁ ZA NORMÁLNÍCH PODMÍNEK?

Ideální je, když je myšlení herce a režiséra totožné. Občas se to stane.

■ VEDLE DIVADLA PŮSOBÍTE ČASTO VE FILMU A V TELEVIZI. OBOHAČUJE FILMOVÁ PRÁCE VAŠE DIVADELNÍ HERECTVÍ?

Vítám každou hereckou zkušenost odjinud. Ve filmu získávám role, které bych na divadle těžko dostala. Zrovna nedávno jsem v české filmové veselo-hře dostala roli, jakou jsem na jevišti dosud nehrála. Hraju tam vyložené praktickou ženu. Nikdy se neusměje, má život přesně předem vypočítaný, špetka romantiky v ní není. Ten film se jmenuje Hodíme se k sobě, miláčku. Přijďte se na něj podívat.

PŘIPRAVIL JAN KOLÁŘ

HRY PRO DĚTSKÉ SOUBORY

Na začátku letošního roku vyšel v ÚKVC první díl kartotéky her pro děti — hry pro soubory dětské. Obsahuje šedesát titulů, po dlouhé a úmorné práci vybraných z toho, co je k dispozici. Je to kartotéka výběrová a nezahrnuje tedy hry, které považujeme za vysloveně špatné — sentimentální kýče, hry opakující stereotypně jednu naivní poučku, natahující primitivní zápletku, jež by vystačila na drobnou scénku, atd. Bohužel to ještě neznamená, že všechny hry lze bez výhrad považovat za zcela dobré, bez chyb nebo dokonce výborné: to by pak byla hodně hubená kartotéka. Charakteristiky a obsahy her jsou proto doplněny hodnocením, které je i jakýmsi návodem k úpravám a zásahům do textu, zásahům většinou bezpomínečně nutným, nejen možným a dovoleným. (Jedna ze stereotypních otázek hodnocení a seminářů: smí se s hrou něco dělat, upravovat ji? Ano, nejen smí, ale ve většině případů her, které jsou k dispozici, musí.) Chtěla bych se zde zmínit o zastoupení jednotlivých žánrových a tematických oblastí v té šedesátce titulů.

Je tu pět pásem — dvě folklórní, dvě kabaretního typu, jedno se závažnou společenskou tematikou (Delongové Deníky dětí).

Pak je tu všeho všudy pět moderních pohádek, ačkoli v naší próze pro děti je tento žánr zastoupen nejen hojně, ale i velmi kvalitně. I těchto pět titulů výrazně převyšuje průměr celé produkce pro děti — Macourek: Jedničky má papoušek, Hodek-Veit — Komu kvetou slunečnice, Kuršová: Jak princezny spaly na hrášku, Mikulka: Šašulda a sluníčko a Urbán: Bleděmodrý Petr. Mělo by jich být víc, jak titulů, tak také repríz: výkaz hlášených představení za rok 1973 uvádí 2X Jedničky má papoušek, 3X Šašulda a sluníčko a 3X Bleděmodrý Petr. Tendenci k rozšiřování moderní pohádky v dramaturgii dětských souborů naznačují některé práce frekventantů autorské třídy kursu při letošním Kaplickém divadelním létě, kde za pár dnů vznikla pod vedením lektorky Zdeny Joskové řádka napůl hotových či skoro hotových dramatizací, mezi nimi i moderních pohádek. Těm, kteří si sami pro soubory píší, ze srdce doporučuji, aby si odpustili tu nejtěžší a nejproblematictější složku autorské práce, vytváření vlastního námětu, a raději věnovali pár večerů probírce dětskou literaturou. Najdou celé hory předloh, jejichž ztvárnění se děti bezesporu s nadšením chopí.

Podstatně bohatší je oblast zvířecí bajky; tady je k dispozici na 14 titulů. V kartotéce je i deset her pohádkových (dramatizace lidových pohádek nebo jejich varianty a obdoby), a konečně 20 titulů her ze života dětí a drozdružných. Je zajímavé, že jen jedna hra (Verne—Walló: Dva roky prázdnin) je vysloveně dobrodružného charakteru, v ostatních případech jde spíše o silnější či slabší dobrodružný motiv ve hře ze života (Emil a detektivové, Tajemství jezerní kotliny, Timur a jeho parta, řada her Mlejnkových aj.). Rovněž v oblasti dobrodružné hry zeje tedy řádná trhlinka.

Konečně je tu šest těžko zařaditelných her, které považuji za perspektivní a podnětné buď obsahově, anebo tvarově. Především je to Sypalův **Koráb Racek**. Na první pohled byste řekli, že Racka můžeme zařadit do oné kategorie „ze života s dobrodružnými motivy“. Zatímco však se ostatní autoři s větším či menším úspěchem (a mnohdy dost krkolomně) snaží „realisticky“ zdůvodnit nějakou dobrodružnou událost v docela všedním životě a dospívají tím mnohdy k výsledkům zcela nereálným nebo až neuvěřitelným, Sypal zdůvodňuje docela jednoduše a naprosto pravdivě: dobrodružství vniká do života současných dětí tehdy, když si na dobrodružství hrají. Pak jsou tu tři tituly sovětské — Sacové a Rozanova **Černoušek a opička**, polopantomima, využívající pohybové prvky života lidí i zvířat v Africe a cirkusu; Michalkovův **Veselý sen aneb Tři pomeranče** čerpá ze zdrojů komedie dell' arte; a konečně Mlejnkův překlad Losevova **Malého Hérakla** je dětským přepisem antických mytologických motivů. To jsou tři bohaté zdroje podnětů pro dramaturgii dětských souborů. Z Mlejnkovy dílny do této šestice her patří jeho dvě původní hry — **Cesta kolem světa za 77 dní**, volný a humorný přepis slavné knížky, traktující ji s nadhledem a dovolující dětem i jistou dávku improvizace na scéně, a konečně **Zlatá brána**, volné pásmo drobných pohádkových příběhů či někdy spíš výstupů, hra na pohádku, ponechávající rovněž místo improvizaci a představující do jisté míry cvičný text i pro soubory zcela nezkušené. (Jak však ukázalo letošní Kaplické divadelní léto srovnáním souborů z Klímkovic a z Velešína, je to text vhodný zejména pro menší děti.) Bylo by zvlášť zajímavé a užitečné, kdyby se z těchto šesti titulů časem utvořilo šest nových her s řádkou následovníků za sebou.

Těžko můžeme v nejbližší době očekávat radikální změnu ve vztahu profesionálních dramatiků a profesionálních autorů dětské literatury k naší oblasti; brání tomu velmi mnohé, a i jestli se nám podaří vyhlásit soutěž a zainteresovat některé autory, přibude jen pár her. Tíha odpovědnosti za

vznik nových her bude asi i nadále na vedoucích souborů nebo jejich nejbližších spolupracovnících, tedy na těch, kteří nejlépe vědí — a mohou vědět — co děti právě potřebují. A je to správné. Méně správné však je, že kdekdo si z toho dělá zaklínadlo: hry nejsou, musím si tedy psát sám/sama. Mnohdy pak vznikají hry, které raději napsány být neměly, a jestliže je pravda, že je více špatných než dobrých her, pak je také pravda, že ty špatné zpravidla vznikají právě tímto způsobem. Většinou se tak množí nové a nové dramatizace pohádek dávno zdramatizovaných (ne sice znamenitě, ale aspoň lépe), slepenců z posbíraných dětských nápadů a frků, příběhů princezen, které je nutno vyléčit z nectností, omílání několika banálních situací (tábor nebo škola, zbabělec, hvězda nebo krádež). Nové hry nemusejí vznikat za každou cenu, docela postačí, když budou vznikat hry dobré. Nevím jiné rady, než znovu a znovu doporučovat četbu dětské literatury. Najde se v ní vše — i pohádky, i realita, etika, fantazie, i cokoliv jiného budete potřebovat. EVA MACHKOVÁ

ANTONÍN VOREL PĚTAPADESÁTILETÝ

Nechce se ani věřit, že velký přítel amatérských divadelníků, dnešní šéf výpravy Divadla bratří Mrštíků v Brně scénograf Antonín Vorel se 1. března dožil již pětapadesátilet.

Nelze ani vypočítat všechny inscenace, ke kterým navrhl nebo inspiroval výpravu. Omezme se na připomenutí těch, které zná nejširší obec ochotníků: na scény brněnských Skřivanů. Vzpomeňme na půvabnou scénu pro Hikmetovu „Legendu o lásce“, na Leonovův „Zlatý kočár“, na křehkou a vynalézavou výpravu „Hmyzu“ bratří Čapků, na nezapomenou-

telnou, technický náročnou scénou pro hru „Když kvetou růže“, na Klicperova „Hadriána z Římsů“, na „Maršálka“, na celou Evropou prošlé „Truchlící pozůstalé“ a jiné a jiné.

Antonín Vorel však jezdí i do Svitav, Křenovic, Slavkova, Lomnice u Tišnova, Rájce-Jestřebí a všude účinně a bez halasu pomáhá. Profesionál, nositel Zlatého Tylova odznaku uskutečňuje svou práci ideu o jednotě divadelní kultury

dělení se pouze na dobrou a špatnou, nikoliv na profesionální a ochotnickou.

Stovky hodin přednášek o výpravách přenesl jubilat právě amatérům a na nich inspiroval posluchače k samostatné tvořivé práci.

Nuž přejme Antonínu Vorlovi, aby těch pětapadesát křížků nepočítával a nadále zůstal oním laskavým a vždy ochotným rádcem a přítelem všech těch, kdož dělají divadlo z lásky.

V. M.

RADONICKÉ PODZIMY

Na sklonku minulého roku se konal již čtvrtý radonický divadelní festival. Posunul dále tradici, která v životě chomutovského okresu zapustila dost hluboké kořeny; stala se příkladnou akcí amatérského souboru V. K. Klicpery, který dal podnět k okresní přehlídce, plodně zasahující do činnosti amatérského divadla. O tom svědčilo představení Zeleného divadla z Málkova, které nastudovalo Hrátky s čertem právě kvůli tomuto vystoupení. A bylo radostné setkat se na jevišti s tolika mladými lidmi. Málkov je vesnice se 400 obyvateli a divadlo tu hraje desetina dospělých. Drdovy **Hrátky s čertem** byly jejich prvním pokusem. Jinak se divadelníci z Málkova zabývají především pásmy poezie a estrádami. Ale hned napoprve prokázali smysl pro vážnou divadelní práci a snahu charakterizovat postavy přesvědčivě i živě.

Z radonické inscenace Strahlovy hry Případ Adam a Eva. Foto Bezányi

Soubor KD z Klášterce nad Ohří se představil s hrou J. Zawieského **Vysoká stěna**, jež patří ke zdařilým dramatům s válečnou tematikou. Nepopisuje válečné události, nýbrž v komorním příběhu jedné rodiny ukazuje, jaké důsledky přináší. Režisér J. Hodač se snažil o to, aby na jednoduché scéně rozehrál jednotlivé mizanscény co nejpůsobivěji. Herce vedl tak, aby vynikly vztahy mezi postavami, a tak kolektiv odvedl představení poměrně vyrovnané ve všech složkách.

Divadelní soubor Karel Čapek z Chomutova si vybral Bukovčanovu hru **Sněh nad limbou**. Autor staví s oblibou své postavy do mezních situací, jež obnažují charakter. Režisér i herci přemýšleli nad textem, a tak se jim podařilo dát postavám přesvědčivé obrysy i dost výstižný tvar. Vyjádřili dokonce na několika místech i podtexty, skrývající se v dialogích, což přispělo k celkově slušné umělecké úrovni představení.

Případ Adam a Eva od Rudiho Strahla si zvolil pořadající soubor

V. K. Klicpery z Radonic. Hra je založena na spojení reality soudu s nereálným příběhem. Začlenit vedlejší epizody do děje klade na režii a herce velké nároky. Radoničtí našli vhodné představitele do titulních rolí a po Klicperových veseloohrách se soubor vrátil ke společenské komedii konverzačního typu. Návrat to byl zdařilý, herci udrželi plynulý dialog a ve výkonu neměli viditelných kazů. Radoničtí si zaslouží uznání také za to, že získali početné publikum, které netrpělivě čeká na každé jejich představení.

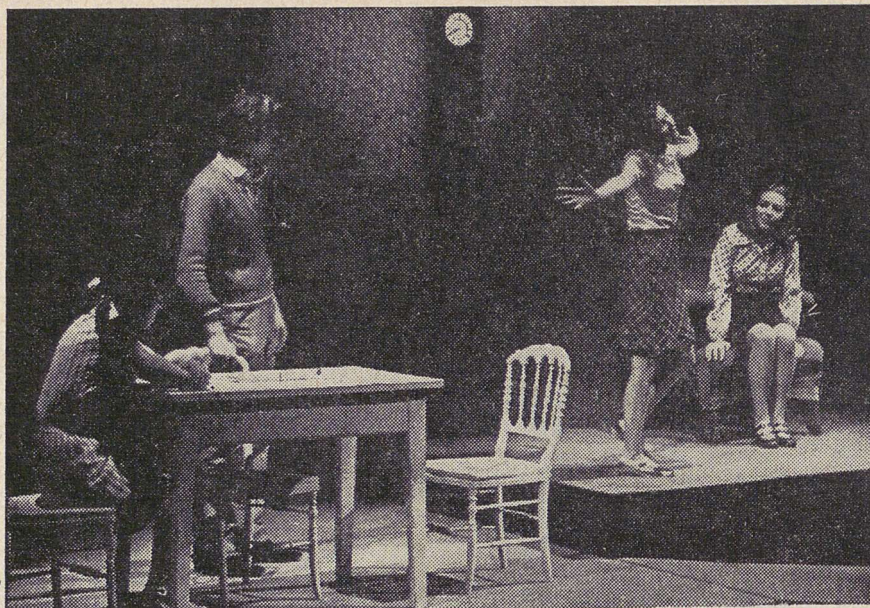
Fidlovačka divadelního souboru Jirásek z Vejprtu bývá pro amatéry lákadlem, neboť hra se zpěvy je pro diváky dost přitažlivá. Tylův žánrový obrazek z obrozenecké Prahy je však pro divadelníky dost tvrdým oříškem. A tak z režijního hlediska jsme byli svědky komplikací, jež způsobil velký počet účinkujících ve většině scén, přítomnost sboru atd. Soubor Jirásek nemá tolik hereckých individualit, jež by splňovaly požadavky na tak náročnou práci. Proto se vedle výkonů zralejších objevily i výkony začátečnické, jež — byť v epizodních rolích — ovlivnily celkové vyznění představení.

Kromě těchto pěti her pro dospělé, byly uvedeny na radonickém festivalu také čtyři hry pro děti, jež však nebyly soutěžní. JOSEF ŠNOBL

DIVADLO A SEBEVĚDOMÍ

Po tři léta pracuji v Jedličkově ústavu s mladými lidmi ze Socialistického svazu mládeže, s dívkami a chlapci, kterým se snažím vštěpovat lásku k divadlu. Začátky byly těžké, ale průběhem let jsem vypěstoval z těchto mladých lidí divadelní nadšence, kteří v divadle zapomínají, že jsou tělesně postižení a nabývají s určitými jevištními úspěchy i určité sebevědomí.

Dostavily se i úspěchy. Po nastudování hry „Výtečníci“ od P. Dostála před dvěma lety byla tato inscenace uvedena na přehlídce tělesně postižených v Brně a vyhlášena jako nejlepší. Pokračovali jsme pak s ještě větším zaujetím v práci a nastudovali jsme dvě aktovky Jana Nerudy, „Prodanou lásku“ a „Ženicha z hladu“. Premiéra v lednu letošního roku před vyprodaným hledištěm měla velký ohlas. Obecenstvo se bavilo a mladí vydali ze sebe všechno, co se v průběhu řady měsíců naučili. Chtěl bych těmto několika řádky ocenit ono nadšení, které hory přenáší, onu píli, skromnost a ukázněnost této skupiny Socialistického svazu mládeže, onen přístup k zájmové činnosti, která má v tomto případě pro své dělníky a jejich sebevědomí obrovský význam, ale je i činností veřejnou, tedy tím odpovědnější. ANTONÍN HÜBNER

ZNOJEMSKÁ MLADÁ GARDA

Soubor Jihomoravského divadla ve Znojmě sdružuje přes 50 aktivních a krajně obětavých členů. Téměř šedesát procent je mladých lidí. Soubor sám patří mezi nejznámější v Jihomoravském kraji, dvakrát se již zúčastnil přehlídky v Hronově a jeho členové do Hronova každoročně zajíždějí alespoň jako diváci. Od roku 1962, kdy byl soubor omlazen, nastudoval již 35 inscenací. Tou poslední je Fadějevova Mladá garda v upravené Ochlopkovově dramatinizaci. Na čtyřicet většinou velmi mladých lidí je angažováno ve hře, která není jednoduchou záležitostí ani pro ostřílené amatéry.

Znojemští dovedli dát známé hře hodně svého. Texty písní, které jsou vždy úvodem k obrazu, zbásnil režisér a hudbu k nim složil jeden ze zpěváků (Jiří Roupec). Za jejich recitálového zpěvu se ve tmě rychle a nenápadně mění vybavení scény. Je radostným jevem, že i mladý divák vydrží bez přestávky po víc jak půldruhé hodiny zaujatě sledovat děj od počínající radostné hry mladých lidí, přes dramatické střetání zrajiných povah a vědomý odboj, až k tragickému konci. Díky dobře promyšlené režii není v inscenaci ani naturalistických drásajících zákroků gestapáků, ani velkých rozdílů ve výkonech mladých herců, z nichž většina je na jevišti vlastně poprvé. Krajská porota měla k inscenaci řadu jistě oprávněných výhrad, ale na mne přesto celek působí jako optimistická tragédie.

Po premiéře jsem navštívil režiséra Jiřího Čapouna, který mi řekl:

„Podařilo se nám do souboru získat větší počet mladých lidí. Abychom je-

jich zájem podchytili a udrželi, museli jsme je co nejdříve zapojit do přímé práce na nějaké inscenaci. A Mladá garda nám tuto možnost dávala. Velký počet mladých postav a jejich věk byl pro naše záměry ideální. A protože jsme hledali dramaturgicky zajímavý titul k oslavám 30. výročí osvobození, jevila se Mladá garda jako šťastné spojení obou záměrů.

V přípravě inscenace jsme se zaměřili nejen na mladé herce, ale především na mladého diváka, kterému jsme chtěli svou práci věnovat. Každý mladý člověk potřebuje svého hrdinu. Ale musí to být hrdina blízký chápání dnešního mladého člověka (od hotového hrdiny se hrdinské činy běžně očekávají — od toho je přece hrdina), se všemi nedostatky a chybami — tak, aby si mladý divák dovedl představit na jeho místě sama sebe. Až v mezních situacích, kdy je nutno se rozhodovat a postavit se na správné místo — až tam se teprve stává člověk hrdinou. V tom smyslu jsme hru upravili a pro udržení pozornosti diváků jsme ji také zkrátili. A aby byl děj pro mladého člověka ještě přitažlivější, vsunuli jsme písničky, které komentují děj a dívají se na něj očima současníků. Proto je také zpívají zpěváci oblečení současným stylem a za doprovodu nástroje, který je mladým lidem nejbližší — kytary. Svou inscenaci jsme nezaměřili jen vzpomínkově, ale chceme připomenout, že jsou ještě země, kde ještě není dobojováno a kde mladí lidé stále nasazují životy za nový šťastnější svět, za šťastnější život na zemi.“

J. ŠEVČÍK

SETKÁNÍ MLADÝCH AMATÉRŮ

Ve dnech 10.—12. ledna proběhl v Poděbradech seminář „Typy a možnosti divadla malých forem“, který uspořádal ÚKVČ ve spolupráci s ČUV SSM. Na seminář byli pozváni zástupci mladých amatérských divadel Středočeského, Západočeského a Jihočeského kraje. Obdobná akce pro amatérská divadla ostatních krajů se uskutečnila již koncem minulého roku ve Sternberku u Olomouce.

Záměrem obou setkání bylo vyjít vstříc zejména naléhavé potřebě mladých divadelníků po užším kontaktu mezi soubory. Semináře tohoto druhu tvoří vhodný doplněk praktické činnosti reprezentované na amatérských přehlídkách, zároveň umožňují užitečnou výměnu názorů a zkušeností, vyjasňování možností a speciifčnosti daného typu divadla.

Jak se podařilo v Poděbradech tyto záměry realizovat? Ze strany pořadatelů byla snaha poskytnout programovou náplň dostatečný prostor jak pro rozšíření teoretických znalostí účastníků, tak i pro diskuse o navázání osobních kontaktů mezi soubory. Program zahájili I. Vyskočil a P. Bošek představením „Kurs“, které svým neodolatelným humorem a improvizací lehkostí navodilo spontánní atmosféru celého setkání. Oba jmenovaní se druhý den ujali i vedení semináře, v němž doc. Jan Čisár seznámil účastníky s tendencemi současného divadla malých forem u nás a v Sovětském svazu.

V průběhu však vypustilo několik problémů, daných zastoupením souborů neslučitelné úrovně, a ne vždy zcela vyhraněného koncepčního zaměření. Vedle začínajících souborů bez jakéko-

li praxe zde byly soubory již dříve pracující, s konkrétním pojetím své činnosti — takových ovšem bylo málo. Takové složení semináře jistě ovlivnilo i diskusi, která by konstruktivně dospěla ke konkrétním závěrům platným pro všechny zúčastnělé. Forma diskuse spočívala spíše v dílčích otázkách, týkajících se metodických problémů práce souborů. Metody byly názorně předváděny na praktických ukázkách, kterých se zúčastnili a jejich platnost vyzkoušeli všichni přítomní posluchači.

Organizování seminářů je jistě zárovňou a inspirující tendencí v životě amatérského divadla. Do budoucna by bylo lépe místo mechanického dělení podle krajů pozvat účastníky podle vyspělosti a zaměření jejich souborů. Ovšem i větší aktivita účastníků samých, vhodné diskusní příspěvky a referáty o činnosti souborů, by přispěly ke zvýšení přínosu seminárních diskusí.

K pozitivním výsledkům poděbradského semináře patřilo zejména vystoupení přítomných lektorů. Jejich rozprava zpřehlednila a charakterizovala typy malých divadel, teoreticky uvedla podstatu improvizací formy, která speciálně mladé tvůrce zajímala. Na závěr semináře byli všichni seznámeni se záměry XIX. Šrámkova Písku. Poděbradské setkání bylo jistě pro všechny dobrou zkušeností. S. D.

KAPITOLKY o jevištní mluvě

VĚTNÁ INTONACE

„Každé umění má své hmotné prostředky jimiž jedině dokáže ideu nějakou vyjádřit. Prostředky ty jsou s uměním tak srostlé, že vše podmiňují, co umění jednotlivě vůbec vypěst může... Herec nezajímá zákonů mluvního svého materiálu vypotřebuje mnohem více pilnosti než ducha a dovede i při nejvyšší pilnosti plně výši umělecké se jen blížiti, nikdy ji zcela dosáhnouti.“

Jan Neruda,
Reč a divadlo

V kapitole o významovém členění věty jsme se zmínili o tom, že sama významová výstavba věty nám napovídá, kde větný úsek musí končit (a kde tedy musí být pauza); ve větě jsou místa, kde pauza být musí (dvojitá kolmice) a místa, kde by pauza být mohla, ale nemusí (jednoduchá kolmice). Pauzy však nejsou jediným prostředkem, kterého užíváme k členění věty,

kterým vytváříme plastičnost a výraznost mluvního výkonu. Je ještě prostředek jiný — intonace.

Intonaci nazýváme také někdy výskovou modulací, protože jí rozumíme střídání výšky hlasu v průběhu řeči. Jinými slovy: stejně jako síla hlasu, ani jeho výška není v toku řeči stále stejná. Ustavičně se mění a probíhá téměř bez ustání buď směrem vzhůru, nebo směrem dolů, poměrně zřídka se udržuje na stejné úrovni. (Zkuste sami pronést nějaký delší mluvní úsek na stejné rovině, bez změny výšky hlasu! Uvidíte, jaký bude mít váš projev monotónní, bezvýrazný charakter!) Kdybychom si toto střídání výšky hlasu naznačili graficky, dostali bychom křivku, která se nepravidelně, vlnovitě prohýbá. Někdy se užívá pro toto vlnění výšky hlasu také termínu „přízvuk melodický“. Také v hudbě zejména ve zpěvu se hovoří o intonaci: i zde jde o změny ve výšce hlasu nebo tónu vůbec, avšak změny určitější, pravidelnější, systematictější a s jinou funkcí.

Intonace, výškový pohyb hlasu je ovšem na první pohled věc velmi pevná a složitá: najít zde nějakou zákonitost se zdá být téměř nepravděpodobné. Avšak ani zde nevládne nějaká libovůle, jako ve všem, co se týká jazyka. Jde jen o to, umět najít nějaké základní rysy a pravidla. Intonace má v podstatě v mluvené řeči dvojí úlohu: první záleží ve vyjadřování citového zaujetí mluvčího a jeho postoje k mluvenému projevu, v druhém pak intonace souvisí s věcným obsahem sdělované myšlenky.

Intonace ve větě vždy nějak souvisí s větnými úseky. Při pouhém poslechu dobrého herce můžeme zjistit, že ke konci každého větného úseku intonace vždy nějak výrazněji stoupá nebo klesá (nebo se pohybuje v nějakém složitějším útvaru). Základním úkolem intonace je tedy: uzavírat věty a větné úseky a ohraničovat je od vět a větných úseků následujících. Ale není to úkol jediný. Různost intonačního zakončení úseků není nahodilá, i ona má svou funkci. Podívejme se na úryvek jednoho z dialogů z Hrubínovy Srpnové neděle:

1. A kdybych na vás čekal?
2. Snad se mi to všechno zdá,
3. že jsem tak blízko vás.
4. Podívejme se, svatojanské mušky!

Tento úryvek se nám rozpadá na čtyři větné úseky, z nichž každý má nějaký jiný intonační průběh. V prvním z nich intonace zřetelně stoupá, v druhém z nich rovněž, ale poněkud jiným způsobem, v třetím zřetelně klesá a čtvrtý má intonační průběh zvláštní. Tyto čtyři druhy intonačního vyznění přirozeně souvisí s významovou platností jednotlivých úseků. Pro 1., 3. a 4. je společné to, že jsou všechny koncové, zatímco úsek 2. koncovým není. První úsek (= věta) má platnost tázací, třetí úsek uzavírá větu oznamo-

vací a čtvrtý úsek je větou zvolací. Intonace větné úseky nejen uzavírá, ale zároveň naznačuje jejich významovou platnost. Necháme-li stranou větu zvolací, která má vždy výrazné citové zabarvení, můžeme říci, že jen pro klidný, neutrální mluvený projev rozlišujeme celkem tři druhy základního intonačního vyznění: kadenci úseků koncových (oznamovacích a tázacích) a intonační vyznění úseků nekoncových (úsek č. 2) neboli antikadenci, která naznačuje, že věta bude ještě pokračovat.

Nesmíme si však představovat, že základní tři typy kadencí mají pokaždé naprosto stejnou podobu. Každá kadence má několik stejných variant, závislých jak na slovní podobě úseku a poměrech významových, tak na činitelech individuálních.

Při studiu divadelních rolí je třeba věnovat intonačnímu odlišení vět zvláštní pozornost. Je třeba si uvědomit, že větná stránka dramatu vychází především z mluveného jazyka: dramatický text je přímo určen k hlasové a zvukové realizaci. Proto také dramatický text není úplný do té míry, jako jiný literární text. Věty bývají často kusé, vyžadují přímo hercovou dotvoření na jevišti. Proti jiným uměleckým žánrům (např. i proti epické próze) obsahuje dramatický text mnohem více vět tázacích, zvolacích a rozkazovacích, je zde i mnoho vět jednočlených, jmenných, citoslovečných apod.

Dr. JIŘINA NOVOTNÁ -
HŮRKOVÁ, CSC.

tip pro vás

Letošní rok slibuje oživení v české dramatice. Především proto, že nejen náš autor pociťuje potřebu zveřejnit dílo, jímž se sám za sebe vyrovnává s událostmi před třiceti lety, s roky války, které znamenaly křížovou cestu k osvobození. Již v minulém roce se objevily české tituly, které sice tematicky s jubileem nesouvisí, ale signalizují aktivizaci dramatiků a jejich zájem o naši současnost.

V divadelní edici DILIA jsme objevili hned čtyři takové hry. Na prvním místě je to novinka známého autora Jana Jílka **Silvestr**. Hezká, vtipná komedie, v níž zcela jistě najdou zalíbení ochotníci, kteří mají v souboru představitel titulního hrdiny. Silvestr je starý mládenec, venkovan tělem i duší, udřený, obětavý, spíš uzavřený do sebe a ostýchavý, ale také někdy rázný, tvrdohlavý, drsný a podivínský. V jádru člověk dobrotisko s čistým srdcem, toužícím po lásce a troše štěstí a hlavně — po rodině. A tak si vezme do hlavy, když to nejde jinak, že půjde jako „matka“ do dětského do-

mová. Je přece rovnoprávnost a on všechny práce v domácnosti umí a umí i jiné věci. Prodělá různé kursy, ale co naplat, matka a žena z něho přece jen být nemůže. Tak to nakonec zase vyřeší po svém... Jílkovu znalost venkovských poměrů, jeho lásku k lidem, kteří tu žijí, znalost jejich jazyka, zvyků i poklesků je cítit z každého dialogu. K oblíbené komedie napomůže jistě i její malé obsazení — 2 muži, 4 ženy; jedna dekorace světnice.

Další komedii z původních novinek DILIA je **Flám** Neklana Hejdy. Základní komediální zápletky je tu založena na krutém manželčině omylu, k němuž dojde po jediné mužově prohrané noci — oslavě bohaté odměny, jež měla být před ženou utajena. Čtyřicet tisíc je prozrazeno a navíc, jak z udělání, se tato částka shoduje s částkou právě odcizenou v trezoru manželčina pracoviště... a situační komedie se rozvíjí na plné obrátky. Mistry by ty obrátky mohly být svižnější a dialogy stručnější, ale i tak by tento titul mohl být vítaným přínosem do dramaturgie třeba i začínajícího souboru.

Oba další texty vyšly z pera dvou začínajících mladých autorek. **Sekyra na studánky** od Jany Knitlové se současně objevila hned na několika profesionálních scénách. Do komediálního rámce tu autorka zdařile sevřela závažný problém lidské viny, svědomí, křivdy a touhy po zadostiučinění. O silvestrovské noci se v horském bufetu setkávají dva bývalí nerozluční kamarádi ze školy i prvního společného zaměstnání, kde však byly tehdy před lety nadějnější perspektivy pouze pro jednoho. Složitost situace napomohl tehdy vyřešit anonymní dopis s udáním. A tak dnes jeden z nich je vedoucím bufetu a druhý „inženýrem na export“. Hra má zajímavý dialog a obsadí-li režisér dobře postavy obou bývalých přátel, bude mít i ochotnická inscenace tohoto titulu určitě úspěch (3 muži, 2 ženy).

Přímo na ochotnické scéně se zrodila **Daň zrání** od Hany Bednářové, slibná prvotina, která upoutala v dobročinném provedení pozornost i na několika amatérských přehlídkách. Osmnácté narozeniny hlavní hrdinky hry, Jany, jsou symbolicky voleným časem pro její první zklamání, jež je právě onou daní jejímu zrání — daní za dospělost. Poznání a pochopení světa dospělých, vystřízlivění z romantického snu o lásce je zde sice velmi lapidární a hrdinčin obrat příliš rychlý, ale musím zvážit, že hra je dílem nezkušené autorky. Navzdory tomu je počet zájemců z řad ochotnických osuborů o tento titul ihned po jeho vytištění velký (4 muži, 4 ženy; dekorace: hala víkendové vily). **hš**

JIRÍ JÍLEK: SILVESTR

SILVESTR: A vy hlavně myslíte jenom pořád na jídlo a když jsou vánoce, tak

je až hanba se na vás v potravinářských obchodech dívat! A když vánoce nejsou, tak je to hanba ještě větší, protože vy i ve všední den jíte jako o vánocích a pak jste obézní! Jo, jo! Říká se tomu obezita, ale je to přežírání a s takovým obrovským žaludkem se nemůžete nikam vznést, to žádná křídla neutáhnou! A to, co říkám já, pak nechápete! Copak je to špatná touha, když někdo chce vychovávat děti?!

Je mi z vás smutno. Ztratili jste svůj čas života. Proměnili jste ho ve zboží. Nacpali jste čas svého života do praček, televizorů, robotů, aut, plných ledniček a věcí, pořád jenom prachy, ale tu největší myšlenku jste zapomněli na otlučené zdi transformátoru! V tom základním se ve vás nezměnilo nic! Nenávidíte a závidíte si a pomlouváte se a podlízáte a nechápete se a hrabete jenom pro sebe, hamoníte jako zastara!

OPĚT LISTY O DIVADLE

Jak jsme již oznámili, vydává od počátku minulého roku Krajský poradní sbor pro divadlo při Krajském kulturním středisku v Brně v redakci Libuše Zbořilové neperiodický zpravodaj *Listy o divadle*. Je určen okresním kulturním střediskům a jejich poradním sborům, zejména však široké obci amatérských divadelníků a recitátorů Jihomoravského kraje. Na sklonku r. 1974

vyšlo dvojčíslo 3.—4. (v tisku je zatím číslo páté). Je to poměrně obsáhlý, více než stostránkový sešitek, přitažlivý opět svou vyhraněnou redakční koncepcí, odbornou zasvěceností i pestrostí publicistických forem. Jeho autorský okruh tvoří opět přední brněnští divadelníci a teatrologové. V rubrice studií najdeme Poznámky o divadelní scénografii od Artura Závodského. Lubomír Krupica pokračuje v cyklu Antická dramatika rozbořem Sofoklových her a Karel Bundálek zevrubně sleduje vztah Jiřího Mahena k ochotnictví. Obvyklý medailón věnuje tentokrát Jarmil Pelikán jednomu z nejvýznamnějších soudobých autorů polských — Tadeuszi Różewiczovi. Pět skic herců brněnské činohry načrtává Viktor Kudělka, který také informuje o Dubrovnických letních hrách. V rubrice Interview hovoří o svém příznivém vztahu k ochotnickému divadlu ředitel brněnské Divadla bratří Mrštíků Milan Pásek a o své práci členové studentské herecké skupiny z Wroclavi, která nedávno v Brně hostovala. Fejetonem o ruském divadelním životě Moskvy přispěl Miroslav Plešák. Se zájmem čteme další příspěvky do ankety „Proč působím v amatérském divadle a co mi tato činnost dává“. Muzikolog Bohumír Štědroň otiskuje Janáčkův návrh z r. 1909 na zřízení instituce aspirantů operního povolání při Národním divadle v Brně. Skoro třetinu čtivého dvojčísla zaujímá bohatý oddíl recenzí, referátů, zpráv a glos, týkajících se divadelněvědné literatury, řady nových inscenací, přehlídek uměleckého přednesu, jubilejí apod. **vz**

ZÁPISNÍK

A. Langr s V. Lohniským (1974)

ZA ANTONÍNEM LANGREM Na samém sklonku loňského roku odešel známý přítel ochotníků a Jiráskova Hronova, redaktor Antonín Langr. Naše kulturní veřejnost ho znala zejména jako dlouholetého rozhlasového pracovníka a kultivovaného kritika, ochotníci jako pravidelného návštěvníka Hronovů (sám také v mládí na Jiráskově Hronově vystoupil a vždycky se hrdě k ochotnickému praporu hlásil) i jako několikaletého aktivního člena výboru Kruhu přátel JH. Nad jeho hrobem promluvil jiný přítel ochotníků, zasloužilý umělec Václav Lohniský, režisér Divadla S. K. Neumanna, kde Antonín Langr dlouho působil jako dramaturg. Z jeho projevu citujeme:

„Chtěl bych v malé chvílce povědět těch jedenáct let práce a Tvého života, Antoníne, u nás v divadle. Nejde to. Nezlob se. Divadlo je macešské ke svým nejvěrnějším. Neprozrazuje podíl a neuchová umění jednotlivců. Protože v divadle se člověk rozdává a dary se nevrací. Jen Tvá vyznání jsou zachycena v našich programech. Vy-

bíral jsi pečlivě pro každou premiéru verše S. K. Neumanna a dnes, kdy se s Tebou loučíme, skládají se tyto verše jako střípky v zrcadlo, v němž se odrážíš svými touhami, snahami i věznáním. Nebo neplatí snad na Tebe čtyřverší, které jsi vybral hned na začátku své práce v divadle: Potkáš-li prostého člověka, nezmateného falš, uslyšíš písně z daleka a cestou potkáš další.

Tvá láska k všem prostým vedla Tě bezpečně životem bez přetvářky a bez falše. Tvá úcta k prostému slovu nedovolila Ti znehodnocovat pravdu pro roz-
vyjadřování bez odpovědnosti. Naše spolupráce byla tichá, spíš mlčenlivá a přece co jsi za těch jedenáct let udělal pro začínající dramatiky, herce i režiséry v našem divadle! Tvá láska a úcta k divadlu a Tvá skromnost jako by Ti bránily psát pro jeviště. A přece jsi napsal řadu úspěšných her a dramatických pásem pro rozhlas. Také jejich tituly jsou přesným odrazem Tvého tvůrčího snažení: Cizí lidé, Kapr ve výtahu, Vánoce v betlémské uličce, Bratři jara, Staral se chudý s chudou, Vincek sklář a Krakonoš, Věk sosna. I těm, kdo Tě neznali tak, jako my, Tví generační druhové, napovědí další tituly mnohé o Tvém životě: Ztracené iluze, Hodina H, Stalo se zítra, Čas zrodu, Čas vítězství, Vepsali jsme do dějin, Pražské kavárny, Potmě doufám ve světlo, Vítězný chorál, Dobrý den, Praho.

Zlobíme se na nemoc, která nedovolila, abys zůstal ještě chvilu s druhý své generace, kterým jsi rozuměl a kterým jsi pomáhal. Můžeme Tě jen ujistit, že Tvá láska k divadlu a láska k lidem zůstane trvale v našich srdcích a že vlny vzpomínek v proudu našeho života vynesou co nejčastěji tuto lásku, snahu i toužení."

PROSINEC V NAŠICH SOUBORECH

Soubor Karel Čapek KaSS Děčín vypracoval pořad pro Jolku, kterou pořádá OV SČSP v Des-taklubu. Uvedl jej celkem tři-krát. Jinak soubor uskutečnil 8 zkoušek na Lišku a hrozny.

Soubor Skláren Kavalier v Sá-zavě na Kutnohorsku zkoušel čtyřikrát a zahrál na zájezdu Hejermannsovu Loď jménem Naděje.

Kolár ZK AZNP Mladá Boleslav reprizoval Katajevovu Kvadraturu kruhu (dvakrát), členové souboru navštívili ochotnickou premiéru v Mnichově Hradišti a vystoupili v domě kultury (čtení pro důchodce). V závodním časopisu Ventil vyšel článek „Bravo, Kolárovcí!“ o jejich listopadovém představení Jarišova Boleslava Ukrutného. Citujeme: „V závodním časopise čtu články, jak naše soubory

navštěvují patronátní a družební města, ale bohužel o Kolárovcích, kteří by si za svoji dlouholetou činnost jistě zasloužili předvést své umění i jinde, jsem se nedočel. Domnívám se, že vedení DK ROH AZNP najde způsob ohodnocení a za dobrou propagaci našeho závodu navrhne soubor Kolár na nějaký ten zájezd..."

Tyl z Bakova nad Jizerou měl 21 zkoušek (1) a premiéru Dr-dových Hrátek s čertem. Ještě v prosinci spolupůsobil na závěr Měsíce čs.-sovětského přátelství: na bakovském jevišti slavnostně účinkoval soubor Sovětské armády; jeho program uváděla jedna členka Tylu a další členové pečovali o sovětský soubor a technickou spolupracovali. Soubor uskutečnil výborovou schůzi a silvestrovský večer, na němž provedl půldruhé hodiny trvající program. Veškerou obsluhu 238 návštěvníků, přípravu a úklid divadelního sálu provedli rovněž členové divadelního odboru Tyl.

Soubor Karel Čapek ZK železničářů Chomutov hrál Dismanova Tři medvídka, Sypalovu hru Jak děti zachránily svět a Bukovčanův Sněh nad limbou (celkem 5 představení) a vyvíjel i jinak velmi bohatou činnost, o níž píšeme na jiném místě tohoto čísla časopisu.

Studio uměleckého přednesu Pardubice v prosinci absolvovalo 6 zkoušek, jednu reprízu Diabola a tři reprízy montáže Po sněhu půjdu čistém.

Divadlo mladých Vysoká Libeň reprizovalo svoji úspěšnou inscenaci Jednou na Silvestra a uskutečnilo 3 zkoušky.

SZK Bystrice u Benešova uvedl v Praze Na Zvonáče a na odborářské přehlídce v Hořovicích jevištní montáž veršů Rodná země (autor scénáře L. Němec) a devětkrát zkoušel. Členové souboru provedli instruktáž na zkoušce Lucerny v Načeradci a dvakrát líčení ve vysokém nad Jizerou.

Rakovnický Tyl velmi pilně zkoušel — hlásí celkem 29 zkoušek. Na svém jevišti hrál pohádku Strašidlo Bublifuk a Paní Móda vládne věky. Kromě toho nacvičil a uspořádal s mladými členy souborů pro děti zaměstnanců Autobrd Rakovníka a ČLUZ Rynholec mikulášskou besídku s programem a nadílkou.

Divadelní soubor TJ Sokol Nučice byl v prosinci hostitelem krajské přehlídky ruských a sovětských her (5 představení). I tak ještě stačil uskutečnit 4 zkoušky a spolupracoval při zajištění estrády, pořádané souborem SSM Rudná II. V jejím programu vystoupili tři nučičtí ochotníci, dalších 12 Nučických bylo přítomno jako diváci.

V rámci akce Zet odpracovali členové souboru za listopad a prosinec celkem 536 hodin.

Mladé divadlo KD ROH Pardubice — Dukla hlásí za prosinec 5 představení a 6 zkoušek.

Vlast — OKD Praha 4 třikrát reprizoval pohádku J. a H. Lamkových O veselém hrobaři, uskutečnil 11 zkoušek a získal 4 nové předplatitele Amatérské scény. Deset členů souboru navštívilo úspěšné představení Divadla na Vinohradech Král Krysa.

Vojan z Libic nad Cidlinou uskutečnil 11 zkoušek a besídku pro děti zaměstnanců místního Agrostroje: byl na ní dvouapůlhodinový program s pohádkami a různými soutěžemi, který připravilo 20 členů souboru.

Studio OB Dobkovice mělo premiéru Vampilovovy aktovky Dvacet minut s andělem, jeho členové uskutečnili tři instruktážní kroužky při ODPM Děčín, 6 zkoušek a výroční schůzi souboru za stoprocentní účasti. Dále soubor provedl besídku pro děti a recitaci na besedě se snoubenci v děčínském EX-klubu.

(Z hlášení do Soutěže aktivity SČDO, zaslaných do 15. ledna 1975)

PRAHA Studio mladých při Divadelním souboru Sdruženého závodního klubu Motorlet a IPS v Praze 5 skutečně s nevšedním zaujetím pracuje v teoretickém i praktickém výcviku na hrách, které inscenuje buď samostatně, nebo společně se svými staršími kolegy. Poctivý přístup a postoj k divadelní práci se stal členům našeho Studia samozřejmý. Ukázněnost, přesnost, dochvilnost — to jsou vklady, s kterými už je možno vytvářet divadlo a docilovat i dílčí úspěchy, kterými se tento mladý kolektiv už může pochlubit. Například jedna z prv-

ních akcí Studia mladých, „Po-večer poezie Jiřího Wolke“, je stále na repertoáru a zane-dlouho ji sehraje již dvacet-krát. Snahu, poctivost, ale i komediálnost v tom nejlepší slo-va smyslu uplatňují mladí na-šeho souboru v estrádě „Smějte se s námi“, která je v součas-né době ve třetí desíce repríz. Celá řada členů Studia je pak angažována v současně hrané pohádce K. M. Walló „Princez-na se zlatou hvězdou na čele“ na námět Boženy Němcové. I v další estrádě, jejíž premiéra se uskutečnila před několika týdny, nazvané „Hostinec u do-bré pohody“, hraje převážná část našeho Studia mladých. Nyní připravuje večer poezie k 30. výročí osvobození naší vlasti Sovětskou armádou, na-zvaný „Cesta a deset básní“. Závěrem bychom chtěli vyzvat další pražské soubory k náslé-dování a k zakládání dalších studií mladých. Bylo by to jen ve prospěch každého souboru, aby si vychovával svůj dorost, aby každý soubor měl své zá-zemí, své mladé adepty a adepty, z kterých by doplňoval svůj základní kádř. Jistě by bylo prospěšné, aby jednou soutěžili mezi sebou v Praze i ti nej-mladší a aby získávali nejen „ostruhy“ ale i vavříny a úspě-chy pro své mateřské soubory.

ANTONÍN HÜBNER

BRNO Okresní kulturní stře-disko Brno-venkov vyhlásilo v rámci Celostátního festivalu vlastní tematickou soutěž pro divadelní soubory a lidové autory okresu. Ze statutu soutěže citujeme: „Společným úkolem divadelních souborů je umělec-kým obrazem nahradit mladým lidem životní zkušenosti revo-lučních tradic dělnické třídy a osvobození. Vyjádření těchto skutečností na jevišti umožňuje divadelním souborům sáhnout po většině her naší národní klasiky a souborě pokrokové tvorby, po hrách sovětských i ostatních socialistických ze-mí. Ztvárnění historických udá-

Nymburský Hálek uvádí pohádku J. Paulů Honzovy začarované necky

lostí, oslavy revolučních vítězství i řešení morálních problémů našeho vývoje i současnosti dává širokou možnost výběru her v bohatosti tematické i myšlenkové."

NYMBURK Dramatický odbor Hálek nastudoval pro měsíc prosinec novou českou pohádku od Jana Paulů Honzovy začarované necky. V pohádce je několik veselejších písniček s hudbou Přemysla Vrhela. Pohádka o tom, jak šel Honza rozesmát smutnou princeznu, byla v Nymburce mnohokrát reprizována a měla velký úspěch u školních dětí i jejich rodičů. Přednosti byly velmi dobré pěvecké výkony představitelů Kaspárka a Honzy (I. Müller), smutný princezny Libušky (D. Krejčíková) i tria povedených kumpánů Truhlíčka, Rychlíčka a Krutíkmena. S. H.

KOUTEK SAL SČDO

— V soutěži aktivity SČDO soutěží 25 loutkářských souborů. Po 3 měsících soutěžního klání se do čela kolektivů probíjelo pražský soubor Pimprle. Na dalších devíti místech se umístily soubory: Říše loutek Praha, Jiskra Praha, Sokol Jevišovice, Zdravičko Třebíč, Kováček Praha, Kaspárkova říše Olomouc, Permoník Kutná Hora, Svět loutek Doubrava, Loutka Litvínov. — Další dva loutkářské soubory se přihlášily na výzvu ÚV SČDO a uzavřely socialistické závazky ke 30. výročí osvobození Československa. Smiřičtí loutkáři se zavázali vytvořit dětský loutkářský kroužek. Kolektiv loutkové scény pracoval rovněž v akci Z na zřízení topného kanálu do budovy zvláštní školy. Zdarma odpracovali 52 brigádnických hodin. Loutkové divadlo Jiskra v Kobylisích uvede k výročí premiéru národní pohádky. Členové souboru odpracují 100 brigádnických hodin na úpravě vzhledu a zařízení divadla. Výtěžek jednoho představení bude věnován SAL.

— V současné době jsou v SAL SČDO registrovány 34 soubory dospělých. Je zvláště potěšující, že v poslední době se do organizace přihlášily čtyři jihočeské soubory z Týna nad Vltavou, Humpolce, ze Strakonice a Soběslavi.

— Realizace uzavřené dohody mezi SČDO a Dilií nabývá konkrétních podob. Dramaturgická rada SAL připravila pro vydání v Dilií dva sborníky drobných loutkářských textů.

— Ve dnech 22.—24. 11. se v Praze po delší přestávce konal v pořadí IX. festival pražských amatérských loutkářů. Pořadatelé festivalu byly kromě Skupiny amatérských loutkářů také OKD Praha 8, Kulturní dům hl. m. Prahy a Pražská odborová rada. Festivalu se zúčastnilo 7 loutkářských souborů. (PSL)

Jako funkcionáři ochotnického divadelnictví při různých příležitostech — chtějíce podepřít dalším argumentem závažnost amatérské divadelní práce, říkáme, že v ochotnických souborech se soustřeďují i jinak společensky nejaktivnější občané naší vlasti. Jako řada jiných našich argumentů, postrádá zpravidla i tento průkazný materiál, neboť je známo, že ani na nejpotřebnější statistiky si v naší zájmové umělecké činnosti právě nepotrpíme. Probíhající Soutěž aktivity SČDO má jako jedno z důležitých kritérií počet členů souboru — funkcionářů národních výborů a společenských organizací. Každý ze soutěžících souborů byl povinen zaslat jmenovitý seznam takových svých členů a ověřit jeho správnost. I když jsme si vědomi, že mít funkci bohužel ještě v praxi vždy neznamená řádně ji vykonávat, rozhodli jsme se několik takovýchto seznamů zveřejnit. Záměrně jsme vybrali soubory různých typů, od malých vesničky Újezda u Radnic až k Praze.

Heřman, Heřmanův Městec

Černovský Josef, ml.: předseda komise výstavby, předseda soutěžní komise, správce maj. TJ Jiskra, kronikář BSP, člen VTS

Černovský Josef, st.: předseda obč. výboru č. 4, hospodář fin. komise OOR, lektor OOR

Kabele Josef: předseda komise OBP DV ROH

Kovačka Ladislav: člen komise veřejného pořádku, úsekový důvěrník ROH OP Chrudim, člen předsed. OVOS st. orgánů, člen ideol. komise OV SSM, člen ideol. komise KV SSM, vedoucí pion. organ. ZDŠ, člen VTS

Skoumal Jiří: předseda díl. výboru ZO KSČ, člen VTS, člen BSP

Šantrůček Břetislav: člen výboru ZO KSČ, předs. pro mládež OOR, člen komise pro převýchovu lidí vracejících se z výkonu trestu OOR, člen výboru HIFI Klubu

Zita Jaroslav: pokladník pěveckého sboru Vlastislav

Baxová Marcela: předseda revizní komise ROH, knihovník ZV ROH, úsekový důvěrník SČSP, vedoucí BSP, místopředseda OV SČDO

Findrová Vlasta: člen kulturní komise ZV ROH

Kopecká Jaroslava: jednatel Klubu přátel SF, kronikář JKP, předs. rev. komise OV SČDO, člen BSP

Kramářová Zuzana: člen okr. rady vlastivědných klubů

Nasková Zuzana: předseda Klubu přátel SF, tajemník JKP Heřm. Městec, člen kult. komise ZV ROH, jednatel pčv. sboru Vlast., vedoucí dramatického kroužku ZDŠ, členka OPS Chrudim

Schwarzerová Jarmila: člen spotřební komise MěNV

Švecová Jana: úsekový důvěrník ZV ROH

Zitavá Emma: pokladník JKP
Havlík Vlastislav: předseda SRPS

HÁLEK, NYMBURK

Ceeová Irena: členka KK MěstNV, KK, KMaP, NKP ZV ROH

MUDr. Cee Čestmír: člen. zdrav. komise ONV, člen výboru VTS, předseda Spolku lékařů v Poděbradech, člen výboru České internistické společnosti

Ing. Cee Pavel: důvěrník ZV ROH, vedoucí kolektivu BSP
Dvořák Václav: člen ZV ROH, PS VB

Fišer Miroslav: člen SSM

Holík Stanislav: člen ZV ROH, vedoucí BSP, člen výboru KSČDO, OSČDO, SČSP

Kubáčková Marie: důvěrnice ZV ROH, členka ČSČK, výbor žen

Kubáčková Ivana: členka okr. výboru SČDO

Kubín Stanislav: člen SSM — kulturní referent

Lebduška Karel: poslanec Měst. NV, NV, člen LM, člen ZV ROH

Moc Miroslav: poslanec Měst. NV

Martinovská Jitka: členka KK Měst. NV, předsedkyně ZV ROH, člen ČSČK

Müller Ivo: člen KK ZV ROH
Ing. Milota Vladimír: předseda chovat. sekce ČZS

Paulů Jan: člen KK Měst. NV, člen KK ZV ROH ŽOS

Ing. Vladimír Rozlivka: člen VTS

Selinger Zdeněk: člen CV KSČ

Válek Zdeněk: poslanec Měst. NV, předseda KK Měst. NV

Vránová Marie: členka ZV ROH

Vencurová Olga: členka ČSČK

JIRÍ, PODĚBRADY

Bok Jan: předseda ZO SČSP
Felkr Jiří: člen kult. a škol. komise, kult. ref. díl. výb. SČSP

Frančík Vlad.: člen kulturní komise, člen občanského výboru, člen výboru ZO KSČ, místopředs. ZV ROH, člen KVOS — chemie, předs. komise pro komplexní racionalizaci, předs. OPS pro mluv. slovo

Frančík Vlad., ml.: člen fak. výb. SSM

Hraběta Mir.: člen občanského výboru, předseda ZO SČSP
Hrabětová Jana: zapisovatelka MV SPB, členka hist. dokumen. komise při MV a OV SPB, členka kult. komise ZV ROH

Jánosi Lud.: pokladník ZO SČSP, poklad. kynolog. spol.
Jánosiová Jiř.: členka OV SZZ, aktivistka OV Čs. stát. lázní, členka polit. ideol. komise, předs. kom. pro mládež při OVOS, lektorka ZV ROH, členka výboru kynolog. spol.

Kloučková Svat.: členka komise pro práci s dětmi ZV ROH láz.

Jelínková P.: členka dílen. výb. ZV ROH, komise NP ZV láz., polit. ideol. ref. ZO SSM, předseda kulturní komise MěV SSM

Marx Vlad.: poslanec NV, předs. škol. a kult. komise, člen obč. výboru, předseda ZO KSČ minist. železnic
Myšák Karel: člen sboru pro občanské záležitosti, jednatel ulič. org. KSČ

Nezavdal Mir.: poklad. mysliv. spol.

Seidl Jiří: člen výboru SČSP
Konvalinková M.: ROH, členka výboru SČSP, členka zdrav. hlídky ČSČK

Folprechtová D.: členka kom. lidové kontroly

Dřevová M.: členka pléna OOR, výboru OVOS MH, výboru KOVS MH

(Přístě dokončení)

KOMENTÁŘ K MEZINÁRODNÍM UDÁLOSTEM

(Aktovka)

V autorské soutěži ÚKVČ odměněno zvláštním uznáním

OSOBY:

OTEC — 35 let, vedoucí samoobsluhy (důležitý a moudrý)
MATKA — 35 let, kadeřnice (starostlivá, vystrašená)
SYN — 5 let
BABIČKA — vetchá stařenka (značně sklerotická)

POLÁKOVÁ — 25 let (drobná, tichá)
PŘÍSLUŠNÍK VB — (mladý, nezkušený)
SOUSEDKA I. — (starší, rázná)
SOUSEDKA II. — (vtíravá)

SCÉNA: Levá část zařízená jako kuchyň (sporák, stůl, gauč, židle, polička s telefonem a v pozadí dveře), pravá část je obývací pokoj s televizí (která musí při představení hrát pomocí diapozitivů).

(Otec leží v kuchyni na kanapi, obličeje přikrytý novinami a klíma. Babička podřimuje v křesle u televizoru. Tlumeně zazvoní telefon. Otec zdvihne hlavu, Babička se belhá k telefonu.)
BABIČKA: Haló, tady byt pana Polívky... Co? Neslyším... (Telefon zvoní dál.)

OTEC: Ale babi, dyť je to zas nahoře, u Poláků.

BABIČKA: U Poláků? ... A já že nic neslyším... (Babička nahlíží do hrnců na plotně.) Pro kristáčka, že voni to budou mít úplně studený... No, jako psí čumák! ... Říkals něco? ... Ty spíš?

OTEC: Ne... Čtu si...
BABIČKA: Tak spi... Já si pustím televizi.

OTEC: Dejte pokoj, babi... Už je po večerníčku. (Babička pouští televizi, posadí se do křesla, obrazovka však zůstává temná. Babička se došourá k otc.)

BABIČKA: Ty, Fando... Nezlob se, že tě budím, ale když ono to nehraje.

OTEC: Vy jste ale nezmar. Teď tam jsou akorát zprávy.

BABIČKA: Já vím, ty seš unavený, víd... (odchází)... Tak lež... lež.

OTEC: Ach jo... (Vstane a jde zapnout televizi.) ... Dyť to máte zapnutý! (Praští do televize a na obrazovce se objeví hlasatelka předčítající zprávy.)

HLASATELKA: ... Delegace polského Svazu protifašistických bojovníků položila věnce k památníku obětí fašistické okupace. Manifestace skončila přijetím rezoluce, v níž účastníci shromáždění protestují proti chystaným procesům chilské junty s členy vlády Lidové jednoty... Zprávy z domova. Praha. Dnes dopoledne uzavřel svou oficiální přátelskou návštěvu ČSSR ministr zahraničních věcí...
BABIČKA: No jo, tak voni tam jsou zrovna zprávy...
OTEC: Tak vidíte. A když vám to povídám... (Jako by se to rozumělo samo sebou, televizi vypne. Aby obrazovka zhasla — musí do televizoru znovu

udeřit. Vrací se na pohovku.)
BABIČKA: Tak to si pustím radši rádio — víd Fando? (Otec mávne rukou. Babička si použít rádio. Ozve se romantická smyčcová hudba. Vchází matka s Pavlíkem.)
OTEC: No sláva, flamendři jsou tady! (Pavlík letí v botách do pokoje.)

PAVLÍK: Tati, toho s těma fousama přejeli!

MATKA: Podívej co děláš, neumíš se zout?

PAVLÍK: Auto... hůů... A bimi! Takhle letěl...! A všude bylo všecko od krve a...

OTEC: Na čem si s ním zase byla?

MATKA: Nech mě vydechnout — dyť se ještě celá třesu. Takhle mi dělá srdce! Takový neštěstí. (V rádiu skončí hudba a ozve se komentář k mezinárodním událostem, který probíhá současně s následujícím dialogem.)

HLASATEL: Než nám časové znamení ohlásí 19 hodin 30 minut — vyslechneme si krátkou poznámku našeho redaktora Stanislava Rleda ke krizi buržoazního parlamentarismu. Riedlův hlas: Západoněmecký parlamentarismus prochází v současné době krizí. Žádná z vůdčích EHS nemá dostatek autority k závažným rozhodnutím. V centrále Společného trhu v Bruselu se stále naléhavěji konstatuje...

BABIČKA (belhá se do kuchyně): To je doba, to je doba... Teď to budete mít studený! (Chystá na stůl.)

MATKA: Prosim tě mami... (k Otc.) Takhle před náma ho zabili! ... Takhle — rozumíš?
PAVLÍK: A ruku měl až tadyhle vzadu... Takhle — ...
MATKA: Jdi se umej! (Matka vystrčí syna za kulisy.) Ten kluk to snad odstúne. Eště z toho dostane trauma. Celý chodník byl vod krve... Úplně se mi tadyhle svírá...

OTEC: Tak řekne mi tady konečně někdo, co se děje?
MATKA: Víš, jak je to papírnictví tady na rohu? ... (Zarazí se a vypne rádio.) Tady taky člověk neslyší vlastního

slova! Tak se tam ptám, jestli nemaj alobal a jdeme ven. Hned jsem si povídala — že ten chlap jede jako blázen!

OTEC: Kterej chlap?

MATKA: V tom černým autu vod kostela!

PAVLÍK (vrací se): V tmavomodrým!

MATKA: V černým a jel aspoň stovkou. Nevytočil to, štrejchl se tam vo ty auta a na refýži! A von už ani uskočit nestačil, jenom ruce napráh a jak letěl vzduchem — já si povídám: Ježíšikriste — dyť je to pan Polák!

OTEC: Jakej Polák?

MATKA: Dělaš, jako kdybys ho neznal!

OTEC (ukáže nad sebe): Snad ne ten náš?

BABIČKA: Co furt máte — pojedte jíst!

OTEC: Představte si, babil Poláka prej zabili!

BABIČKA: Koho?

OTEC: Polákali!

BABIČKA: To jsou neštěstí, to jsou neštěstí... To u nás tenkrát taky zabili jednoho, taky to prej byl Polák...

MATKA: Ale mami — prokrista... Tohle je přece ten doktor... Jak maj Zuzankul!

OTEC: A byl určitě mrtvej?

MATKA: No jo... hned ho přikryli kabátem.

SYN: Mami, ale sanitka potom přece houkala!

MATKA: Ale ty houkaš i když jedou domů na večer!

OTEC: Eště před hodinou u nás ve kšeftě nakupoval... Měl toho plnej košík... Určitě to byl von?

BABIČKA: Tenkrát se taky nevědělo, jestli je to Polák nebo Rus. Utek prej někde z koncentráku a měl takový divný jméno, jako... Já si teď nevzpomenou...

PAVLÍK: A taky tam byli televizáci!

OTEC: A co šofér?

MATKA: Ujel — představ si! Zabije si člověka a ujede. Ta Poláková aby se snad šla utopit. Eště minulej tejden jsem ji stříhala a povídám: Takový hezký děti — po kom sou? Po tátovi prej... Seděly tam jak

dvě pušky a prohlížely si Květy — kdepak ten náš klazan! Chudák ženská, dvacet korun mi dala a eště děkovala.

OTEC: Jestlipak už to ví?

MATKA: Jo to nevím. Zkoušeli ji zavolat do práce a nějaká ženská tam řekla, že už neovjednávej a vypnul telefon.

OTEC: To sou lidi.

MATKA: Ty slušný to vždycky vodnesou.

OTEC: Je to pravda. Já si vzpomínám, jak jsem u něj tenkrát byl s tím kotníkem. A von hned pane Polívka sem — pane Polívka tam, ani diškreci nevzal... Prej měl bejt primářem!

MATKA: Co je to všechno platný... Kolik chceš knedlíků, Pavle?

BABIČKA: Nevzpomenou si a nevzpomenou... Kdepak tenkrát — to zabili moc Poláků... To jsme bydlili ještě nahoře ve Slezsku... [Všichni se pustí do jídla.]

PAVLÍK: A bude to už dneska v televizi?

MATKA: No to mi vysvětlí — přijeli tam s kamerama dřív než záchranka... Jestli jeli náhodou kolem, nebo co.

OTEC: Tak to abysme to pustili — ne? (Vstane od jídla a jde pustit televizi. Pro jistotu do ní rovnou udeří pěstí.)

MATKA: Takovou hrůzu filmovat...

OTEC: Dyť je to správný, ať lidi viděj, co se může stát. Dyť jsou jako beraní, dokud jim nespadne cihla na hlavu, tak si nevšimnou ničeho... [Na obrazovce se objeví komentátor: ... zapadají do širšího kontextu americké politiky v rozvojových zemích a ještě širšího kontextu její globální politiky, jejíž součástí je Nixonova-Kissingerova strategie „Nízkého profilu“. Je příznačné, že mezi největší příjemce těchto vojenských dodávek neamerickým armádám patřily vždy fašistické režimy a vojenské diktatury...] Klidně jezte — ještě tam nic není. [Ztiší zvuk.]

MATKA: Já ti snad večeret ani nebudu. Ten chudák tam ležel snad celejch deset minut, než

přijela záchranka. A hdi na to koukali — akorát nákej chlap ho pak prikryl balonákem...

OTEC: Co je to všechno platný...

MATKA: Myslíš, že tady zůstanou?

OTEC: Jak zůstanou?

MATKA: No — jestli jim ten byt tedka nechaj... To víš, tři a půl.

OTEC: To by tedy bylo pěkný sprostáctví. Člověk vo nich ani nevěděl... (Mezitím Pavlík utekl od stolu k televizi.)

MATKA: Pavle, pojď to dojst... Z toho našeho kluka taky nic nikdy nebude...

OTEC: Asi by bylo slušný poslat jí kondolenci, co myslíš? (Babička se zvedne od stolu a jde za Pavlíkem k televizi.)

MATKA: Jo — že bychom napsali: upřímnou soustrast vám i vašim dětem, nebo tak nějak? BABIČKA: Copak je to Pavlíku, nějaký biograf? (Na obrazovce se střídají záběry z vojenského převratu.)

MATKA: Tak se na to podívej — von ten kluk nenechal jenom knedlíky, ale taky maso! Pavle!

PAVLÍK: Počkej mamí, hned, teď tam jsou vojáci...

MATKA (rozozlobeně): To není důvod, abys nevečeřel.

PAVLÍK: Hned — hned, teď tam jedou tanky.

MATKA (nabodne maso na vidličku a jde za synem, strká mu maso do pusy, syn uhýbá hlavou). No tak — ham! A je to...

PAVLÍK: Já už nechci! (Začíná nabírat. Matka mu dá pohlavěk.)

MATKA: Tady máš ty svoje vojáky! (Pavlík se rozběhne.)

OTEC (rozčileně vstane a jde za nimi k televizi): Tak dosti! Vobal! To je paradox. Tady zabíjou člověka a vy se tedy hádáte o kus masa! A ty dej furt pokoj s těma vojáky! ... Co je? (Do jeho křiku zaznívá prudká hádka za venkovními dveřmi. Otec s matkou se na sebe podívají a jdou k nim. Otec otevře.)

OTEC: Dobrý večer! ... (Spatří příslušníka VB a zkrotne.) Pardon. Slyším tady hlasy a tak si říkám...

SOUSEDKA II: Dobře večer, paní Polívková... Vy jste tam přece byla taky, ne? U té bouřky! Že to auto bylo tmavě zelený?

SOUSEDKA I: Víte, paní Polívková, tady soudruh vyšetřuje kvůli tomu řidičovi... No a podle mě to auto bylo hnědý...

SOUSEDKA II: Zelený!

SOUSEDKA I: Hnědý...

SOUSEDKA II: Jo. Jako brčál! Ženská, dyť vy tady balamutíte orgán!

PŘÍSLUŠNÍK: Prosím vás, mohli bychom jít na chvíli dovnitř — ať se tu nehádáme na chodbě...

MATKA: Ale jistě, pojďte dál, ale moc se tu nerozhlížejte, nikoho jsme nečekali...

OTEC: Prosím tě, tady jde o důležitější věci, že soudruhu? Posadte se u nás. A ty se běž koukat na televizi — ať to nepropásnem.

PAVLÍK: Ale já jsem tam byl taky!

PŘÍSLUŠNÍK: No tak si tě musíme taky poslechnout, mladý muži...

MATKA: Prosím vás, ne... Víte co je to pro takový dítě? Aby z toho ještě nechytíl to trauma... Na, hezky se tady koukej na vojáky... (Posadí syna k televizi.)

PŘÍSLUŠNÍK: Tak pěkně popořadě, prosím vás...

SOUSEDKA II: Zelený!

SOUSEDKA I: Hnědý!

OTEC: A nebylo, dámy, náhodou černý?

PŘÍSLUŠNÍK: Vy jste tam byl taky?

OTEC: To ne, ale tady matka... MATKA: Mě do toho prosím nemíchej... (Pavlík zesílí zvuk televize.) Pavle, dej to slaběji!

PŘÍSLUŠNÍK: Počkejte. Takže přijelo auto, srazilo toho muže a odjelo...

OTEC: Na tom se snad shodnete všechny. Řidič jel patrně nepřiměřenou rychlostí, nezvládl řízení, vjel na reťýž...?

SOUSEDKA II: Kdepak, tak to vůbec nebylo... Nej dřív chytil tam za ten blatník...

PŘÍSLUŠNÍK: Za jaký blatník?

SOUSEDKA II: U toho auta před tržnicí, přece...

MATKA: Žití to!

OTEC: Moment! Jakýho auta?

PŘÍSLUŠNÍK: To teď není důležité — to nám sem nezatahuj te... to sem nepatří!

OTEC: Ale patřil! Nebylo to proba embéčko? Oranžový! Ježší, ženská...

MATKA: Fanouši, prokristapána!

SOUSEDKA II: No tak — embéčko to myslím bylo, to jo... ale jestli zrovna oranžový? (Otec beze slova vypadne.) Teda já bych auto nechťela. Vy jo, soudruhu esenbáku?

PŘÍSLUŠNÍK: Prosím vás, vraťte se k našemu případu. Číslo jste si náhodou nevšímla žádná?

SOUSEDKA II: Copak byl čas? Dyť ten blázen nás mohl pomlátit všechny!

SOUSEDKA I: Měly jsme jiné starosti, než koukat po číslech... Leží tam na zemi, všude samá krev...

MATKA: Já malýho kluka vedle sebe...

PŘÍSLUŠNÍK: Hm... A co bylo dál?

SOUSEDKA II: Jak to bylo dál? Ujel, no! Esenbáci tam samosebou žádný nebyli!

MATKA: Jo, to nám radši vysvětlete, jak to, že tak dlouho nejela záchranka!

SOUSEDKA II: Jo!

PŘÍSLUŠNÍK: To byste mi snad spíš měly vysvětlit vy, ne?

MATKA: Jak to, my?

PŘÍSLUŠNÍK: Volala snad některá z vás první pomoc?

MATKA: Někdó tam přece volal paní Polákovy — tak snad...

PŘÍSLUŠNÍK: Teprve deset minut po nehodě telefonovala nějaká holčička, ale ta nevěděla, jak se ta ulice jmenuje. Pak zavolal až ten šofér od televize...

SOUSEDKA II: Dyť ten sanifák říkal, že už je stejně konec.

PŘÍSLUŠNÍK: To není nikdy jistý... Ale já jsem tady stejně kvůli tomu autu...

SOUSEDKA II: To už jsme si snad řekli, ne? Bylo zelený a takový jako...

SOUSEDKA I: Zaoblený — že jo?

MATKA: No já bych řekla spíš ten... wartburg...

PŘÍSLUŠNÍK (vytahuje notes): Říkáte zaoblený wartburg...

MATKA: Ale nebyl to wartburg. (Hádka se znovu rozproudí. Příslušník znovu sklápne notes a pokrčí ramenem. V tom ho za rukáv zatahá Pavlík.)

PAVLÍK (šeptá): Byla to modrá simca.

PŘÍSLUŠNÍK (šeptem): A jste si tím jist, občane?

PAVLÍK (se rozesměje): Klidně mi můžeš tykat.

PŘÍSLUŠNÍK: Tak jo! Stará vojno...

PAVLÍK: A číslo si takhle nepamatuješ?

PAVLÍK: To ne, ale vžadu se mu bimbala vopice.

PŘÍSLUŠNÍK: To seš teda sekač. (Zapíše si do notesu.)

MATKA: Vy už jdete?

PŘÍSLUŠNÍK: No jo. Už musím. A děkuju vám... Moc jste mi pomohl. (Zasalutuje, syn také zasalutuje a příslušník odejde.)

SOUSEDKA: Takovej mladěj. Nezdá se vám tak trochu nafoukaněj? (A v té chvíli opět od Poláka zazvoní telefon. Matka zbledne.)

MATKA: To je u nich. (Telefon stále drnčí, všechny tři ženy se napjatě dívají ke stropu.)

SOUSEDKA II: Nikdo to nebere.

SOUSEDKA I: Jestli nejela pro Zuzanku.

MATKA: Myslíte, že jí má u te-tičky?

SOUSEDKA II: Třeba o ničem ještě ani neví.

MATKA: To nestraťte! Co bysme pak dělali?

SOUSEDKA II: Co? Museli bysme jí to nějak povědět, ne?

SOUSEDKA I: Nějak šetrně, paní Šafránková.

SOUSEDKA II: No dovoďte! Já se vám snad nezdám dost šetrná?

Vždyť já milá zlatá obřecím každé funus.

MATKA: Jestli bysme jí to neměli říct nějak nepřímě.

Aby z toho ještě neutrpěla šok. Takové věci jsou zákeřné.

SOUSEDKA II: Co kdybysme jí nejdřív řekli, že je jenom těžce raněný?

SOUSEDKA I: Nakonec to může být pravda.

SOUSEDKA II: To víte, že bysme jí to přáli. Ale vždyť jste to viděla.

MATKA: Chudák ženská, co si teď počne? Jako ošetřovatelka moc mít nebude a dítě na krku...

SOUSEDKA I: Ona pracuje v nemocnici?

SOUSEDKA II: No a kde jste si myslela, že se s Polákem seznámila? Jako student chodil na praxi do nemocnice... (významně) na noční. He...

MATKA: Paní Šafránková... jak můžete? Radši teď přemýšlejte, jak jí pomoci.

SOUSEDKA I: V takové chvíli se těžko pomáhá.

MATKA: Ale dříve to bylo běžné. Když někomu vyhořela chalupa, tak se na ně celá vesnice složila, no jak to bylo mamí? (Otočí se k Babičce v obýváku.)

BABIČKA: Copak Haničko?

MATKA: No, když dřív hořelo?

BABIČKA: Jé, než přijeli hasiči, tak všechno shořelo.

MATKA: Ale lidi, jak si pomáhali.

BABIČKA: Pomáhali, pomáhali, jenže ke konci války už nebylo čím.

MATKA: Kdyby každé něco dal... já tady zrovna mám něco po našem klukovi.

SOUSEDKA II: Vždyť mají holku.

MATKA: Zuzanka je takovej špunt, že na tom ještě nezáleží.

SOUSEDKA II: To bych ráda věděla, která máma dnes oblékne dítě do starého.

MATKA: Však můžu dát i nové. Třeba tyhle šponky. Kluk je ještě neměl na sobě. (Matka vyndává ze skříně šponovky.)

MATKA: A vy paní Šafránková nemusíte dávat nic, když nechcete. To je čistě dobrovolná sbírka.

SOUSEDKA II: Víte, jak mi to připadá? Jako když stavěl Národní divadlo, jak pak přivezli ty vejce natvrdo. (Mezitím přitáhne Pavlík tříkolku a kyblík.)

PAVLÍK: A já jim dám tohle.

MATKA (vezme kyblíček): To je tedy dar. Víš, že ani nevím, že takovej krásnej kyblíček máš.

Nebude ti to líto? (Pavlík vrtí hlavou.)

SOUSEDKA I: Ty jsi ale hodný chlapec, Pavlíku.

MATKA: Tak dobře! Ale tříkolka už je ošklivá. Tadyhle je celá odřená. Vidíš?

PAVLÍK: Ale kyblík jim můžu dát!

MATKA: To ano. Uvidíš, jakou z toho bude mít radost Zuzanka. (Matka kyblík odloží. Vtom se ozve bouchnutí dveří a matka zbystří pozornost.)

MATKA: Fando? (Otevrou se dveře a objeví se v nich Otec.)

MATKA (vrhne se k němu): Tak co? Je to nabouraný? (Otec dělá nepochopitelné grimasy a dává si prst na ústa.)

MATKA (nechápevě): Co je? Bylo to naše, víd? Jéžíš, já si to hnedka myslela. (V tom však ztuhne Matka. Za otcem ve dveřích stojí totiž rozpačitě paní Poláková.)

OTEC: Paní Poláková, pojďte prosím pěkně dál.

POLÁKOVÁ: Dobrý večer. (Všechny tři ženy v kuchyni stojí

jako zkamenělé. Chvilé trapné-
ho ticha, pak se Matka vzpa-
matuje.)

MATKA: Dobrý večer, paní Po-
láková. Já... dovolte... to-
tiž... přijměte ode mne upřím-
ný projev hluboké soustrasti.
[Matka se zarazí, neboť Otec
vedle paní Polákové se chytá
za hlavu a všemožně naznačuje,
aby mlčela. (Sousedka II ho
však nevidí.)

SOUSEDKA II: I ode mne i ode
mne.

POLÁKOVÁ: Prosím vás, pane
Polívka, co se vlastně stalo?
[Všichni se po sobě dívají.
Otec odsune židli od stolu.]

OTEC: Posadte se! Váš pan
manžel...

POLÁKOVÁ [vystrašeně]: Stalo
se mu něco?

MATKA: Nelekejte se!
SOUSEDKA II: Víte, ... byl těž-
ce zraněn.

OTEC [šeptem k Matce]: On
není mrtvý?

SOUSEDKA I: Vašeho manžela
srazilo na ulici auto.

POLÁKOVÁ: Jéžíši, to přece ne.
Žije?

SOUSEDKA II: Ale připravte se
na nejhorší.

SOUSEDKA I: Počkejte, my
vlastně nevíme. Odvezla ho zá-
chranka.

POLÁKOVÁ: Žije? [Rozhlíží se
po přítomných. Matka mírně za-
vrčí hlavou.] Kde je? [Letí ke
dveřím.]

OTEC: Počkejte! Kam běžíte?
Vždyť vlastně ani nevíme kam
ho odvezli.

SOUSEDKA I: To se přece dá
zjistit.

SOUSEDKA II: Myslíte, že s ním
ještě do nemocnice?

SOUSEDKA I: Kam jinam. Sed-
něte si, paní Poláková. Ono tře-
ba nebude tak zle.

OTEC: Tyhle kvalitovky voze-
j na Bulovku.

MATKA: Ne do Motola?

SOUSEDKA II: Já jsem měla
jednu známou a tu odvezli na
František. Se zlomenou nohou.

OTEC: Lidi. Hlavně žádnéj zma-
tek. Od čeho máme telefon?

[Vezme telefonní seznam a zma-
teně v něm listuje.] Bu...
bu... bu... Bulovka... Ve

dveřích stojí Pavlík a vyjeveně
hlídá na Polákovou.]

MATKA: Běž pryč Pavle! [Z křes-
la vstane Babička.]

BABIČKA: Copak se děje? Ne-
stalo se někomu něco?

SOUSEDKA II [šeptá Sousedce
I]: Tak jste jí to nakonec moc
šetřit neřekli.

SOUSEDKA I: Nemáte tady tro-
chu kafe?

BABIČKA: Kafe?

OTEC: Haló. Bulovka? Tady
Polívka. Potřebuju vědět, jestli
k vám nepřivezl pana Poláka?

[Během rozhovoru Poláková
vstává a jde k Otcí.] Vrátnice?

Tak mě ksakru přepojte!

MATKA [k Polákové]: Nechcete
půjčit svetr? Není vám zima?

[Babička otvírá šuplata.]

BABIČKA: Kdepak máme tu
pikslíčku. [Staví na kávu. Ve

vedlejším pokoji se na obrazov-
ce objeví komentátor. Pavlík se
zjevně začíná nudit.]

OTEC: Haló, haló. Polívka. Mů-
žete mi říct, dneska k vám
měli přivést pana Poláka. Ne-
hoda na Brněnské ulici... ne?
[k ostatním] Není tam... A ne-
víte kde bych... dobře... ano,
píšu si... [k ostatním] Mám za-
volat na ústřednu. [Otec vytáčí
číslo.]

SOUSEDKA II: Kdo ví, jestli ho
do té nemocnice vůbec vezli?

SOUSEDKA I: Nemůžete mít tro-
chu ohledu? Víte jak jí teď je?

OTEC: Obsazeno.

SOUSEDKA II: Já že to nevím?
Copak jsem neprožila nemlich
to samý. A dva muže jsem
ztratila.

SOUSEDKA I: Paní Šafránková,
my bysme snad měly už jít.
[Otec znovu vytáčí číslo a če-
ká. Všechny oči jsou na něho
upřeny, zavrtí hlavou a znovu
vytáčí. Poláková zdrceně used-
ne.]

SOUSEDKA II: Teď přece nemů-
žeme odejít. [Jde k Polákové]

Vy se paní Poláková uklidněte.
Ono je nejlepší se vyplakat a
hodně vyplakat. To já znám.

Hlavně klid. [Sousedka I pokrčí
rameny a šeptá něco Matce.
Ukazuje přitom na Sousedku
II.]

MATKA [k Otcí]: Pořád nic?

OTEC: Já nevím, co tam ty blb-
cí dělají. [V té chvíli zrudlý
Pavlík přepne televizor na dru-
hý program. Objeví se zpěvač-
ka a kluk zapne zvuk. Všichni
strnou.]

PAVLÍK: Na druhým programu
je Vondráčková. Pojďte se taky
dívat! [Babička se vrací k tele-
vizí.]

OTEC: Jen to honem přepni
zpátky! [telefonuje] Haló...
ano... volám 3576... to je
omyl.

MATKA: Pavle! [Omluvně k Po-
lákové.] Promiňte, ty děti...

POLÁKOVÁ: Jen ho nechte. Mně
to nevadí.

[Matka jde přepnout televizi.
Objeví se komentátor. Ozve se
komentář]: ... Tolik o presi-
dentském paláci. Co se však
dělo jinde? Jak jinde rozpou-
tala junta svůj krvavý teror?

Již od třinácti hodin se průmys-
lové závody na předměstí Santi-
tiaga, ale i dělnické čtvrti,
z nichž jedna nesla jméno Ho

Či Mina, staly terčem barbar-
ských útoků letectva a dělo-
střelectva, což si za deset ná-
sledujících dnů vyžádalo kolem
dvaceti tisíc obětí na životech
mužů, žen i dětí. To, co se udá-
lo v Chile, byla skutečná vy-
hlazovací válka. Masakry, po-
pravy. Vojáci měli úplnou vo-
lnost zabíjet. Fotografie, kte-
ré... [Přes komentář probíhá
již následující dialog.]

PAVLÍK: Když mě už to nebaví.

MATKA: Pavlíčku, prosím tě,
dneska nezlob. Uvědom si, že
paní Poláková uměl tatínek.

Nemá chut tohle poslouchat.

SOUSEDKA II: Nojo vlastně,
jestli nám to už neuteklo!

PAVLÍK: Ne já to hlídal. Pan
Polák tam ještě nebyl. [Polá-
ková se otočí od telefonu.]

SOUSEDKA I: Vy to vlastně
ještě ani nevíte.

SOUSEDKA II: Představte si, že
voni tam přijeli hned filmaři.

Aspoň paní Poláková uvidí, jak
se to stalo.

SOUSEDKA I: A nevypnem to
radši?

OTEC: Hlavně, prosím vás, ztiš-
te ten zvuk! Já se tam prostě
nemůžu dovolat. [Matka ztiší
zvuk.]

POLÁKOVÁ: Já tam snad radši
rovnou pojedu.

SOUSEDKA II: Neměla bych jet
s vámi? [Další významný po-
hled mezi Matkou a Sousedkou
I. Vtom přijde na scénu Pavlík
s kyblíkem a podává ho paní
Polákové.]

PAVLÍK: Paní Poláková, vemte
si to. Maminka říkala, že to
teď budete mít těžký.

MATKA: Pavle! [Otec mu vrazí
pohlavek. Kyblík spadne na
zem. Matka odvádí Pavlíka.]

PAVLÍK: Vždyť jsi mi to dovo-
lila... pro Zuzanku.

POLÁKOVÁ [zvedne kyblík ze
země]: Prosím vás, nemohl by
mně pro ni někdo dojít? Já teď
pojedu do té nemocnice a teta
musí na noční...

SOUSEDKA I: Samozřejmě. My
tam dojdeme s paní Šafránko-
vou.

SOUSEDKA II [k Polákové]: Ale
já jedu přece s paní Polákovou.

OTEC: Nikam nejezděte! Budete
někde lítat. Vždyť nám to přece
můžou říct v té televizi.

SOUSEDKA II: A co vám tam
můžou říct. To co už víme, ne?

POLÁKOVÁ: Ale naděje přece
ještě je?

SOUSEDKA I: Paní Šafránková,
abysme snad šly pro to dítě.

SOUSEDKA II: Ale...

POLÁKOVÁ: To byste mi oprav-
du pomohly.

SOUSEDKA II: To je přeci sa-
mozřejmě. Musíme jeden druhé-
mu pomáhat.

SOUSEDKA I: Na shledanou
[odvádí Sousedku II.]

OTEC [vytočil číslo]: Haló, ha-
ló, tady Polívka... jeden váš
divák... Máte tam někoho přes
dopravní nehody?... Někdo
tam snad bude, když to vysí-
láte? Jo. Já počkám... Pro-
sím?... Potřeboval bych infor-
maci o té nehodě dneska na
Brněnský. Byli tam od vás...

Kam ho odvezli? No jestli ne-
víte, kam ho odvezli. Toho pře-
jetýho. Jakto, že to nevíte?...
Copak vás to nezajímá?... Jak-
ý program?... Ten, co teďka
běží?... To máte tedy starosti.

MATKA: Zeptej se, jestli to as-
poň budou vysílat?

OTEC: Jo, a bude se to dneska
vysílat?... My snad taky má-
me právo vidět, co za naše pe-
níze natočíte... Jóóó. To si
píšte, že se ještě ozvu... Já
tady totiž mám jeho ženu...
Jo!... Aha... [k ostatním]

Tak prej se mi to pokusí zjis-
tit. [do telefonu] Jak to, vy ne-
víte ani, ... teďka večer pře-

ce... Jestli je mrtvý?... No...
já... přikryli ho prej kabátem.
[Poláková ztěžka usedne.]

MATKA [hlídá na Polákovou]:
Ale... řekni jim, že ta sanitka
ještě houkala.

OTEC: Já vím, že to nic nezna-
mená... ale spíš asi... na
soudní?... Ne. Tam jsme nevo-
lali. Naše číslo?... 3654781...

Dobře děkuju. My počkáme.
[Položí sluchátko. Ticho.]

MATKA: Tak co?

OTEC: Zavolá na soudní lékař-
ství. Tam je prej vozej... Po-
tom. [Ticho.]

MATKA [polohlasem]: Nevez-
mete si kafe? [Poláková nepří-
tomně přikývne. Matka připa-
ruje kávu. Šeptá.] Kolik kos-
tuje?

POLÁKOVÁ: To je jedno... [Ti-
cho.]

MATKA [polohlasem]: Babi, vez-
mete si taky? [Babička u tele-
vize nereaguje.]

PAVLÍK: Kafe, bábí!

MATKA [nese Polákové kávu]:
Vemte si! [Poláková nechápavě
vzhledne. Zazvoní telefon. Otec
zvedne sluchátko. Všichni na-
pjatě naslouchají.]

OTEC: Polívka... Tak co?...
Ale... Volala jste na soud-
ní?... No a... Já jsem to
přece netvrdil. [Naslouchá.]

Tak vám děkuju. Nashledanou.
[Zavěsí. Všichni na něj hledí
v napjatém očekávání.]

MATKA: No...?

OTEC: Copak jste neslyšely?

MATKA: Fandol

OTEC: No žije! [Poláková vsta-
ne.]

MATKA: Táto!

OTEC: Měl těžkou operaci —
ale je už pryč mimo nebezpečí
života. [Poláková usedne.]

MATKA: A je to jistý? [šep-
tem] Víš, jaký by to bylo zkla-
mání? [Na obrazovce se objeví
fotografie zabitého chilského
vladence. Leží na ulici přikry-
tý kusem oděvu.]

PAVLÍK: Už to je. Už ho uka-
zujou. [Všichni strnou — Ma-
tka s Otcem se rozběhnou k te-
levizi.] Vidíš, jak má tu ruku?

[Všichni chvíli hledí na obra-
zovku.]

OTEC: Ale vždyť je to zase ná-
ký to Chile, nebo co.

PAVLÍK: Ale je tam pan Polák!

OTEC: Majej spát!

PAVLÍK: Babi, že je to on?

OTEC: Co jsem ti řekl?

BABIČKA: Toho pána, Pavlíčku,
zabili vojáci.

PAVLÍK: Jaký vojáci?

BABIČKA: No vojáci... Něm-
ci... fašisti.

PAVLÍK: Ale vždy leží úplně
jako pan Polák. Pod kabátem.

A ty domy tam jsou, hele ma-
mi, auta. Určitě je to on! [Paní
Poláková se rozpláče. Otec vra-
zí Pavlíkovi pohlavek.]

OTEC: Tak koukej, cos pustil.
[Zesílí zvuk. Ozve se střelba
a obraz ležícího vystřídá další
záběry z Chile.]

MATKA: Paní Poláková, neplač-
te! To přece nebyl on.

POLÁKOVÁ: Já vím... [Pláče].

MALÝ DIVADELNĚ TECHNICKÝ SLOVNÍK

CANDELLA — osv —

jednotka svítivosti. V osvětlovací technice rozumíme pod výrazem 1 cd velikost světla, vydávaného plamenem jedné voskové svíce o délce knotu 4 cm.

CITÁT — jazyk —

přesně opakovaný výňatek z některého písemného nebo ústního projevu. Jistý myšlenkový úsek vyjmutý z delšího díla, pokud je interpretem uveden jako citát. V divadelní zvukové technice někdy používáme hudebních úryvků skladeb, původně určených jinak. V takovém případě mluvíme o citaci určitého zvukového motivu. V programu by však měla být uvedena poznámka, že hudební úryvky byly citovány z té či oné skladby toho či onoho autora.

„CITRON“ — osv —

pomocný výraz divadelních osvětlovačů, kteří jím označují žlutou barvu filtru — nejčastěji jde o filtr z umělé hmoty (celon — viz).

CIZELOVÁNÍ — div —

umělecké opracovávání povrchu kovových předmětů, např. rytířských brnění, cínového nádobí, ale i odličků kovových soch a plastik (odstraňování „švů“ vzniklých při svařování) aj. Cizelování je v divadelní výrobě nahrazeno napodobením — výlisky z plastických hmot. Vzorník výlisků lze opatřit v Divadelní službě n. p. Praha 1, Masná 15.

CECH — div —

v profesionální divadelní organizaci je mňhěn cechem některý, převážně výrobně-technický úsek: cech výroby dekorací, kostýmů, rekvizit. Méně je již užíván pro jevištní zaměstnance, kde je vžit výraz: umělecko-technický úsek.

CESURA — div —

přerývka — při recitaci ustálený předěl uvnitř stopy ve verši. V hudbě krátká přestávka mezi hudebními frázemi.

CELON — osv —

transparentní barevná fólie z plastické hmoty, určená k barvení bílého světla reflektorů (obchodní název: Umafol). Stálost barevného odstínu celonu je však závislá na jeho odolnosti zadržet nežádoucí barevné odstíny rozloženého bílého světla (komplementární — doplňkové paprsky spektra). Čím se barevnost fólie blíží od červené k fialové, tím více musí celon pohltit doplňkových paprsků a tím je jeho životnost menší. Fólie Umafolu je dodávána Div. sl. v rolích a na kg.

COULOMB (kulóm) — el —

jednotka elektrického náboje. 1 C představuje náboj proudu v hodnotě 1 Amperu, prošlý vodičem za jednu vteřinu.

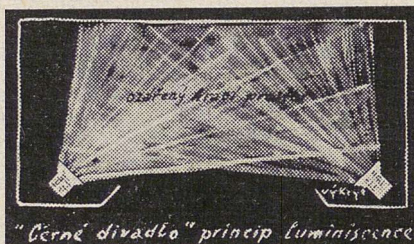
Č

ČALOUNÍK — div —

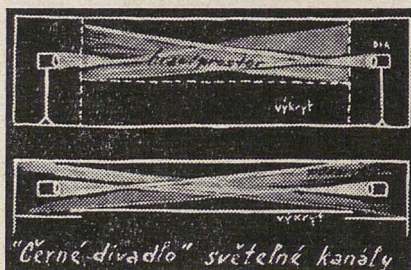
pracovník, který má v divadle na starost výrobu všech čalouněných součástí výpravy: opon, revuálních závěsů, sufit, šál, prospektů aj. V malém divadle a v amatérských souborech provádí čalouník také dekorování jeviště pro různé slavnostní příležitosti, akademie apod. Obvykle má na starosti všechny divadelní jevištní textilní fundus (viz).

„ČERNÉ DIVADLO“ — div —

nová forma divadelního vyjadřování, založená především na dokonalém spojení techniky a scénické poezie. (Černé divadlo Praha, vedoucí J. Srnec.) — Z technického hlediska může být realizován dvěma (často vzájemně kombi-

novanými) technikami: jako divadlo luminescenční (viz) — při němž jsou hrající rekvizity pojednány tzv. svítilkami barvami, které reagují „světélkováním“ na ultrafialové ozáření výbojkami (např. Phillips HQV 125 W), nebo technikou tzv. světelných

kanálů, kdy jsou rekvizity vkládány do intenzivního, ale úzkého (často promítaného) světelného kužele, v němž je divák proti černému pozadí ostře vnímá. Jakmile jsou rekvizity z „kanálu“ odtaženy a tím neosvětleny, splynou s pozadím a působením kontrastu bílá—

černá je divák přestane vnímat. Díky shora uvedenému souboru je československé černé divadlo světově známým pojmem.

„ČERV“ — tech —

malý kovový šroubek bez hlavičky, jen se zářezem pro čepel malého šroubováku. „Červem“ nebo „červíčkem“ je zajišťována stálá poloha např. knoflíku potenciometru u zesilovače, tím, že zabroušený hrot „červu“ zapadne do jímky na ovládací ose a tím k ní knoflík pevně přitáhne.

ČLÁNEK — el —

zařízení, umožňující přeměnu energie chemické v elektrickou (galvanický, Leclanchův). Jeho nejznámější zástupce je tzv. monočlánek, dávající napětí 1,5 V. Několik článků zapojených do série tvoří baterii (viz). Článek fotoelektrický (sluneční baterie) — je zařízení, v němž energie světla se mění na energii elektrickou. (Princip expozimetrů a luxmetrů.)

ČOČKA — opt —

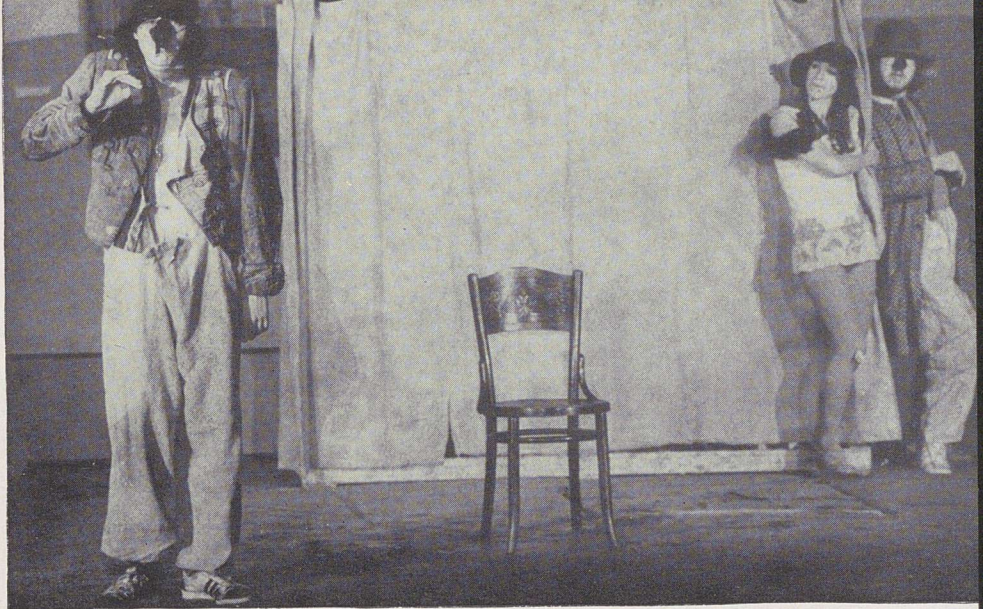
vybroušená nebo litá skleněná optika, která má svým vypoulením nebo zakřivením určité vlastnosti, projevující se při průchodu světelných paprsků jejich deformací nebo organizováním do určitého svazku. Čočky mohou být spojkami (konvexní) nebo rozptylkami (konkávni). V divadelních reflektorech používáme nejvíce tzv. kondenzorových čoček plankonvexních — ploskovypuklých. V projektorech jsou kromě opt. kondenzoru i objektiv sestaveny z několika různých čoček spojek i rozptylek, tato soustava má odstranit některé vady čoček (otvorová vada, koma, astigmatismus, chromatická vada). U čoček nás zajímá jejich světelnost (poměr průměru objektivu k ohniskové vzdálenosti) a ohnisková vzdálenost (označovaná malým f), to je vzdálenost bodu F od středu čočky, ovlivňující velikost světelného kužele. Kladné neboli konvexní čočky mají bod F na optické ose před sebou, záporné — konkávni — za sebou.

ČSN — Československé státní normy — div —

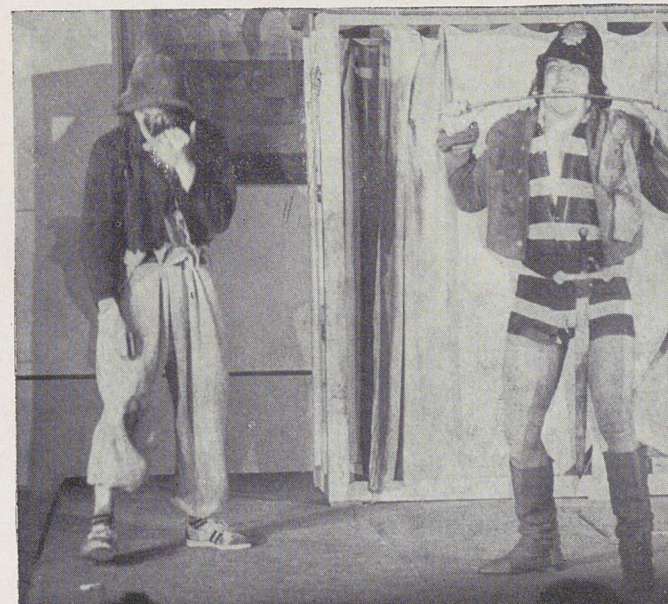
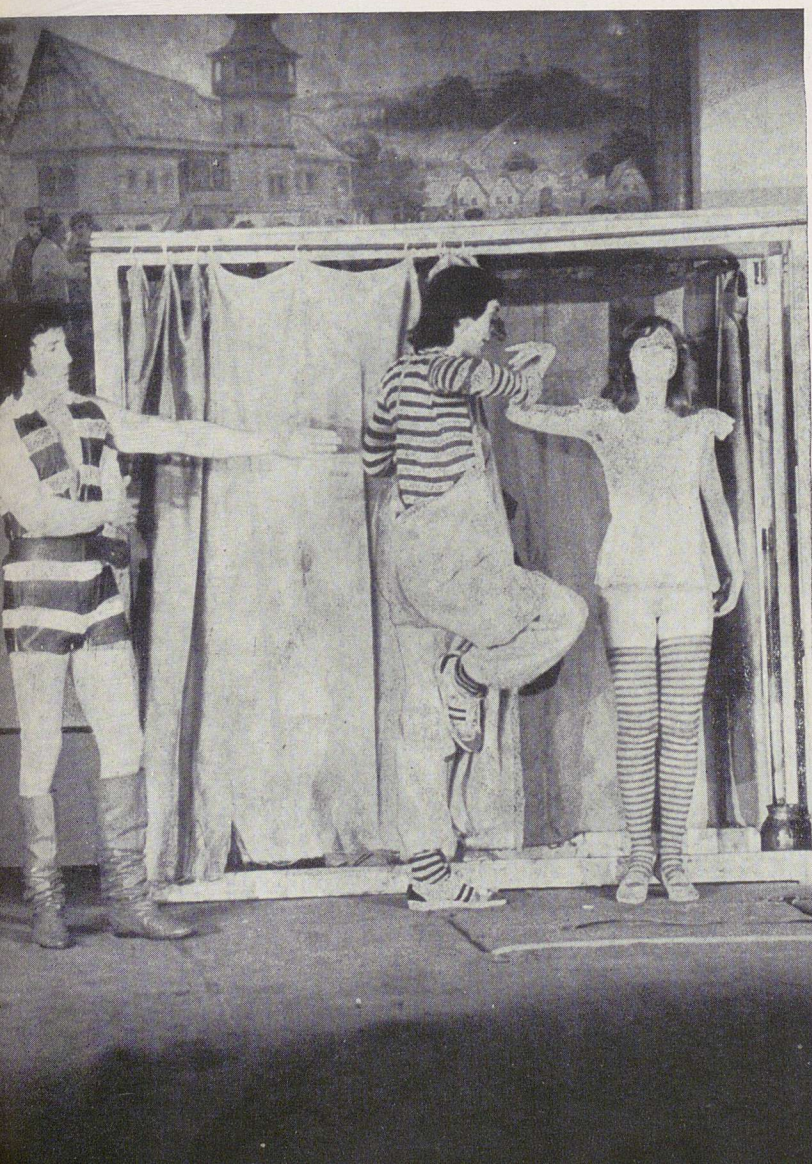
ČSN jsou zákonnými ustanoveními, podle nichž je nutno v daném oboru postupovat, je respektovat a jejich dodržování nám zaručuje zákonem určitou danou kvalitu. Pro československá divadla platí tyto nejzákladnější normy:

- 73 5250 — Výstavba divadel a kulturních domů
- 34 1310 — Elektrická zařízení v divadlech a kulturních domech (platí od 28. X. 1968)
- 34 3100 — Pracovní a provozní předpisy pro práci na elektrických zařízeních
- 34 3500 — První pomoc při úrazu elektrickým proudem
- 34 0206 — Svítidla pro scénické osvětlení

Amatérská scéna, ročník XII (Ochotnické divadlo, ročník XXII), číslo 3, březen 1975. Vydává ministerstvo kultury ČSR v nakladatelství Orbis, n. p., Praha 2, Vinohradská 46. — Redakce: Jiří Beneš (vedoucí redaktor), Pavel Bošek. — Grafická úprava Nina Roháčková. — Technická redakce: Věra Suchánková. — Adresa redakce: 110 00 Praha 1, Krakovská 8. — Tiskne Státní tiskárna, n. p. závod 2, 120 000 Praha 2, Slezská 13. — Rozšiřuje Poštovní novinová služba, informace o předplatném podává a objednávkou přijímá každá pošta i doručovatel. — Cena jednotlivého výtisku 4 Kčs. — © Nakladatelství Orbis, n. p., Praha 1975.

Brněnské Divadlo na provázku navštívilo Prahu. Štollový záběry jsou z jeho programu Commedia dell'arte

Gogolova Ženitba v provedení Realistického divadla. Foto M. Tůma